

חוברת

דף השבוע

מסכת נדרים חוברת טו

דף נ"ח

קונטרס מלא מראי מקומות חשובות על כל דף ודף
כדי לסייע את הלומדים החשובים של מסגרת 'דף השבוע'

ויש בה חמשה חלקים:

- א **עזר ללימוד הר"ן** - להדגיש החלק שבדברי הר"ן שהם פירוש על הגמ'.
- ב **קושיות פשוטות** - ליישב קושיות פשוטות אשר יתקשה בהם הלומד.
- ג **עומק הדף** - להעמיק קצת בגמ' ובפירוש הר"ן על פי גדולי המפרשים.
- ד **הלכות הדף** - נידונים חשובים בהלכה היוצאים מלימוד הגמ'.
- ה **סוגיית הדף** - בכל דף נערכה סוגיא שלימה אחת עם העתקת מראי מקומות.

סיכום על החלקים שבר"ן שהם פלפול ולא פירוש:

דף נח.

ד"ה ודחי ליה דלמא הא נמי

הר"ן הקשה, מה היא ס"ד הגמ' להביא ראיה מבצל ששית שנטעו בשביעית, הא פשיטא שיש לדחות 'לחומרא שאני', כמו שכבר דחה הגמ' לעיל (נז:), עיי"ש מה שתירץ הר"ן.

דף נט.

ד"ה מתיב רמי בר חמא

הר"ן הקשה, למה לא מקשה רמי בר חמא מברייטא דלעיל בסמוך גבי ליטרא מעשר טבל, דמבואר גם כן דהיכא שאין איסורן ע"י קרקע ליכא ביטול, עיי"ש מה שתירץ הר"ן.

ד"ה והרי תרומה

הר"ן הקשה, למה לא מקשה הגמ' על הא דהתיר ר' ינאי בצל של תרומה שנתגדל משום שגידולין מבטלין העיקר, הא תרומה הוא דבר שיש לו מתירין דלא בטל, עיי"ש מה שתירץ הר"ן.

ד"ה תרומה

הר"ן הקשה, למה נחשב הקדש דבר שיש לו מתירין, הא ליכא מצוה לפדותו, עיי"ש מה שתירץ.

דף נט:

ד"ה ועד כאן

הר"ן הקשה, שמדברי רשב"ג 'הגדל בחיוב חייב הגדל בפטור פטור', לכאורה מבואר דלא כמ"ש הר"ן בריש סוגיין (נז:), שספיקת הגמ' היא על דין הגידולין עצמן, אבל לפי הצד שאין הגידולין נמשכין אחר העיקר ממילא פשוט דמבטלין העיקר, עיי"ש מה שתירץ הר"ן.

ד"ה שאני גבי מעשר

הר"ן הקשה, היאך אפשר לומר שיש גזירת הכתוב גבי מעשר דאין הגידולין מבטלין העיקר, הא איירי בדבר שאין זרעו כלה, וזמן התורה אין שום דבר שנתחייב במעשר שאין זרעו כלה, עיי"ש מה שתירץ הר"ן.

ד"ה ה"ג התם

הר"ן הביא בשם הרשב"א להקשות, מה היא ס"ד הגמ' להקשות דפשיטא דגידולי גידולין מותרים, הא זהו רק בדבר שזרעו כלה, אבל בדבר שאין זרעו כלה הרי אדרבה, פשיטא דגידולי גידולין אסורין, כמובאר בהמשך הגמ', עיי"ש מה שתירץ הר"ן.

דף ס.

ד"ה שבוע זה

הר"ן הביא בשם אחרים לפרש כוונת המשנה באופן חדש, ולא הסכים הר"ן לפירושם, עיי"ש.

דף ס:

ד"ה ומה שנהגו

הר"ן הקשה, למה נוהגים להקל בתענית צבור לגמור התענית בלילה, הא לכא' יש לאסור מעת לעת משום גזירת יום זה אטו יום אחד, כמבואר בגמ', עיי"ש מה שתירץ הר"ן.

ד"ה מהו דתימא

הר"ן הביא גירסא אחרת בגמ', עיי"ש.

ד"ה ומהא שמעינן

הר"ן כתב, שיש להביא ראיה מסוגיין לענין כתיבת הזמן בשטרות אם נכתב ביום א' דראש חודש, שגם דיני שטרות תלויים בלשון בני אדם כמו נדרים, עיי"ש.

דף סא.

ד"ה ולענין הלכה

הר"ן מסיק לדינא, שמי שנדר בלשון יום נאסר מעת לעת.

ד"ה ולענין הלכה

הר"ן הביא שנחלקו הראשונים לענין דינא, במי שנדר בלשון 'עד פני הפסח' אם נאסר עד שיגיע הפסח או עד שיצא הפסח, עיי"ש.

דף סא:

ד"ה ירושלמי

הר"ן הביא, שהירושלמי מסתפק לגבי הקובע זמן לסעודת משה לבנו, אם נחשב כדבר שזמנו קבוע או כדבר שאין זמנו קבוע כיון שבידו לדחותו, ולדינא מסיק הר"ן להחמיר.

דף נח.

גמ', אמרו לו והלא שביעית אין לה מתירין

קושיא:

הקשה רעק"א בגליון הש"ס, למה לא הקשו על ר' שמעון מיין נסך, שהוא דבר שאין לו מתירין, ואעפ"כ אוסר בכל שהוא.

תירוץ:

הפורת יוסף (ד"ה כל) תירץ, שיין נסך אוסר בכל שהוא מטעם אחר, משום שהוא דבר חשוב, וכמו שמצינו דבריה לא בטיל משום שיש לו חשיבות. [וע"ע ברש"ש (ד"ה יין נסך) שתירץ באופן אחר].

ר"ן (ד"ה לא נתנו), ובפרק בתרא דמס' ע"ז יהיב טעמא אחרינא לטביל

קושיא:

יש לעיין, למה הוצרכה הגמ' שם להביא טעם אחר, ולא קאמרה משום שהוא דבר שיש לו מתירין כמו הגמ' בסוגיין.

תירוץ:

התוס' (ד"ה לא נתנו) תירצו, שהגמ' בע"ז מיירי בציוור שהלכו הבעלים למדינת הים, ונמצא דליכא מי להתיר הטביל, וממילא נחשב כדבר שאין לו מתירין. וכן תירצו התוס' בע"ז (עג:). [וע"ע בריטב"א בע"ז (שם), ובהגהות ראמ"ה בסוגיין (לר"ן ד"ה לא נתנו) שתירצו בדרכים אחרים].

ר"ן (ד"ה אמר להם), דכיון שאפשר לאכול הו"ל כדבר שיש לו מתירין

קושיא:

בתוס' אנשי שם (למשניות שביעית, פ"ז מ"ז) הקשה, למה נחשב כדבר שיש לו מתירין, הא לא הותר איסורו ע"י אכילה, אלא שמותר לאוכלו אם ישמור על דיני קדושתו.

תירוץ:

בתוס' אנשי שם (שם) כתב, שמכאן מבואר יסוד חשוב בדיני דבר שיש לו מתירין, שאף באופן שא"א להתיר את האיסור, אלא שאפשר לאכול את האיסור, גם זה מקרי דבר שיש לו מתירין. [וציין, שבשול"ח נודע ביהודה (מהדו"ת, יו"ד סי' נג) האריך לחקור בנידון זה, אם בכה"ג מקרי דבר שיש לו מתירין או לא].

ר"ן (ד"ה אמר להם), לענין שצריך לאכול התערובת קודם הביעור

קושיא:

הקשה השער המלך (הל' מאכ"א פט"ו ה"י), אם כן למה אוסר בכל שהוא רק במינו ולא בשאינו מינו, הא לכא' זהו דבר שיש לו מתירין היום, ובכה"ג כתב הר"ן לעיל (נב). שאוסר בכל שהוא אפילו במין בשאינו מינו.

תירוץ:

השער המלך (שם) תירץ, שכיון שעדיין לא הגיע זמן הביעור, הרי זה נחשב כדבר שיש לו מתירין רק לאחר זמן, שאוסר בכל שהוא רק במינו ולא בשאינו מינו כמבואר בר"ן לעיל (שם). [וע"ע בשול"ח שואל ומשיב (מהדורא ד, ח"ג סי' מד) שתירץ באופן אחר].

ר"ן (ד"ה הוריקו), לאו מחמת יניקת הקרקע נתגדלו אלא מחמת הבצל עצמו

קושיא:

הקשה הקהילות יעקב (סי' לו אות ב), לענין מוצאי שביעית מאי שנא דדוקא שחורין מותרין ולא הוריקו, הא אע"פ דהוריקו גדלו מן הבצל ולא מקרקע מ"מ יש להתירו כיון שנתגדל אחר שביעית.

תירוץ:

הקהילות יעקב (שם) תירץ, שמבואר בגמ' לקמן (נח:): שגידולין מבטלין העיקר רק משום הסברה של 'הואיל ואיסורה ע"י קרקע בטילתה נמי ע"י קרקע', ולכן רק השחורין שנתגדלו ע"י קרקע במוצאי שביעית יכולין לבטל העיקר, אבל לא מה שהוריקו שנתגדל ע"י הבצל עצמו.

דף נח:

גמ', המנכש עם הכותי בחסיות

קושיא:

יש לעיין, למה נקטה הברייתא ציור של 'המנכש עם הכותי' שלכאו' אינו ענין לעיקר דין הברייתא, דמותר לאכול פירות של כותי באופן עראי.

תירוץ:

התוס' (ד"ה אלא) תירצו, דבסתמא אם אין הישראל עושה מלאכה עם הכותי לא היה אוכל עמו, משום דבני ישראל מובדלים מהם. [וע"ע בשלמי נדרים (ד"ה המנכש) שתירץ באופן אחר].

גמ', חייבת במעשר ובשביעית

קושיא:

הקשה הרשב"א (ד"ה ליטרא), היאך אפשר לומר דמוכח מכאן שגידולין נמשכין אחר העיקר, הא אדרבה, הרי מוכח מכאן שאין גידולין נמשכין אחר העיקר, דאל"כ למה חייבין בשביעית.

תירוץ:

הרשב"א (שם) תירץ, שבאמת יש להוכיח מברייתא שצריך לחלק בין מעשר לשביעית, שלענין מעשר הגידולין נמשכין אחר העיקר, אבל לענין שביעית אינן נמשכין אחר העיקר, וכמו שמתרצת הגמ' בסמוך, אלא שקושיית הגמ' היא, מה היא הסברא לחלק ביניהם. [וע"ע במגיה על הרשב"א (מוה"ק) שתירץ הקושיא באופן אחר].

גמ', אוכל מהן אכילת עראי

קושיא:

יש לעיין, למה אוכל הישראל מפירותיו של הכותי בעל הבית.

תירוץ:

הרא"ש (ד"ה אוכל) ביאר, שהוא אוכל מן הפירות כדין פועל שמותר לו לאכול מפירות של מלאכתו שהוא עושה. [וע"ע במאירי (ד"ה המנכש) שביאר באופן אחר].

גמ', ואותה ליטרא מעשר עליה ממקום אחר

קושיא:

הקשה הרש"ש (לר"ן ד"ה ואותה ליטרא), היאך אפשר לומר דמוכח מכאן דגידולין נמשכין אחר העיקר, דא"כ למה לא נתחייבו הגידולין במעשר [וא"כ א"צ לעשר עליה ממקום אחר].

תירוץ:

בחי' ר' שמעון (סי' כו) תירץ, שאף לפי הצד דגידולין נמשכין אחר העיקר, מ"מ א"א לחייב הגידולין במעשר, משום שהם חייבין בשביעית כמבואר בברייתא, וא"א לחייבם בשביעית וגם במעשר, דתרת דסתרי הוא, שגידולי שביעית פטורין ממעשר, ורק לגבי העיקר שייך לומר שנתחייב בשניהם, משום שכבר נתחייב במעשר קודם שביעית. וכן תירץ בחי' ר' זלמן סנדר (ד"ה הרי מעשר).

ר"ן (ד"ה למוצאי שביעית), דודאי גידוליהן רבין על עיקר איסור

קושיא:

הקשה החזו"א (שביעית סי' ח אות ט), שלכאו' הר"ן סותר עצמו, דמלשון הר"ן כאן משמע, דדי אם הגידולין הוא רוב כנגד העיקר, ואולם מדברי הר"ן לעיל (נז: ד"ה ורבו) משמע דצריך הגידולין להיות ששים כנגד העיקר כדי לבטלו.

תירוץ:

החזו"א (שם) תירץ, דברישי הסוגיא הגמ' מיירי בסתם ביטול, ולכן כתב הר"ן דבעינן ביטול בששים, אבל הר"ן כאן קאי למסקנת הגמ', דמותר מטעם 'הואיל ואיסורה ע"י קרקע בטילתה נמי ע"י קרקע', ואין זה סתם ביטול, אלא שהעיקר נהפך להיחשב כגידולי שמינית, ולענין זה די ברוב גידולין כנגד העיקר.

דף נח

תוכן הענינים

- א. תמיהת האחרונים בהא דטבל נחשב דבר שיש לו מתירין
- ב. סוג חדש של ביטול
- ג. יישוב קושיית הר"ן על הראשונים
- ד. גם הר"ן מודה דאיידי בסוג חדש של ביטול

(א) תמיהת האחרונים בהא דטבל נחשב דבר שיש לו מתירין

בצירוף שמדאורייתא יש ביטול, דאל"כ הרי נמצא דמפריש מדמאי שחובתו מדרבנן על דבר שחובתו מדאורייתא, וא"כ לכאורה לא שייך כאן כל עיקר הטעם להחמיר על דבר שיש לו מתירין, כמו שיתבאר.

ד. מחלוקת הראשונים

דהנה נחלקו הראשונים בביאור הטעם דהחמירו חז"ל על דבר שיש לו מתירין. רוב הראשונים נקטו כטעמו של רש"י במסכת ביצה (ג:), שהוא משום 'עד שתאכלנו באיסור תאכלנו בהיתר', אולם עי' בר"ן לעיל (נב). שכתב טעם אחר, משום דנחשב מין במינו כיון שגם האיסור יש בו צד היתר, ובמין במינו כזה לכו"ע אמרי' מין במינו לא בטל, עיי"ש.

ה. הקושיא היא אליבא דרש"י

קושיית האחרונים היא לפי הצד דדבר שיש לו מתירין לא בטל משום 'עד שתאכלנו באיסור תאכלנו בהיתר', וכפשוטו היינו שאין לסמוך על ביטול כשאין צורך בדבר. על פי זה הקשו, שלגבי טבל, שממה נפשך צריך לסמוך על ביטול, כמו שנתבאר לעיל (אות ג), א"כ לכאורה אין שום טעם להחמיר על דבר שיש לו מתירין. [ועי' באחיזה (ח"ב סי' יד אות ב), ובשו"ת בית הלוי (ח"ג סי' לא אות א), מש"כ ליישב קושיא זו].

א. סוגיית הגמ'

הגמ' מביאה מברייטא, שבדבר שיש לו מתירין לא נתנו בהן חכמים שיעור, [ולכן אוסרים בתערובת בכל שהוא], ומביאה הברייטא כמה דוגמאות של דברים שיש להם מתירין, כגון טבל, מעשר שני, הקדש, וחדש, [ועי' בר"ן שביאר בכל דבר למה נחשב דבר שיש לו מתירין].

ב. טבל

לגבי טבל, ביאר הר"ן (ד"ה כל) שנחשב דבר שיש לו מתירין משום שיכול להפריש עליו מעשר ממקום אחר. וכתבו התוס' (ד"ה כל) והרא"ש (ד"ה כל), דא"א להפריש עליו מדבר שחייב במעשר מדאורייתא, דא"כ הוא מפריש מדבר שחייב מן התורה על דבר שפטור מן התורה, שהרי מדאורייתא דבר שיש לו מתירין בטל. אלא צ"ל דיכול להפריש מדבר שחייב במעשר רק מדרבנן, כגון דמאי.

ג. תמיהת האחרונים

הקשו הרבה אחרונים [ח"י חת"ס (ד"ה כל), מנ"ח (מצוה רפד אות ג), ברוך טעם (שער התערובת)], א"כ נמצא שהפרשה זו מועילה רק

(ב) סוג חדש של ביטול

בשביעית, שהגידולין מעורבין עם העיקר, ו'אכילה' היינו פירות שביעית שנתערבו עם פירות אחרות של שמינית.

ג. קושיית הקהילות יעקב

הקהילות יעקב (סי' לה) הקשה על התוס' והרא"ש, לגבי פירות ששית שנתגדלו בשביעית, למה אוסרים העיקר, הא לכאורה אפשר לבער החלק של שביעית, שהרי מבואר ברמב"ן (ויקרא כה, ז) שיכול לעשות ביעור ע"י הפקר, וא"כ הרי יכול להפקיר את החלק שנתגדל בשביעית אע"פ שלא נתברר היכן הוא חלק זה. [אולם עי' ברמב"ם (הל' שמיטה פ"ז ה"ג) דסובר דצריך ביעור ממש].

ד. יסודו של הקהילות יעקב

הקהילות יעקב (שם) תירץ על פי יסוד גדול, שהתוס' והרא"ש נקטו, שענין 'ביטול' בסוגיין אינו דומה לסתם ביטול איסור בתערובת, אלא

א. סוגיית הגמ'

הגמ' מביאה בשם רבי שמעון, שמה אמרו חז"ל 'השביעית אוסרת כל שהוא במינה', היינו רק לענין 'ביעור' אבל לענין 'אכילה' אוסרת רק בנותן טעם, דהיינו שנוהג בה ביטול בששים. ונחלקו הראשונים בסוגיין בפירוש המשנה, כמו שיתבאר. [ועי' בפירושי הרע"ב והר"ש על המשנה במס' שביעית (ז, ז) שפירשו בדרכים אחרים].

ב. כ' פירושים

הר"ן (ד"ה אמר, ד"ה אבל) פירש, ד'ביעור' היינו שנתערבו פירות שביעית קודם זמן ביעור, כשמותירים באכילה, והו"ל דבר שיש לו מתירין, ו'אכילה' הוא לאחר זמן ביעור. אולם התוס' (ד"ה אמר) והרא"ש (ד"ה אף) פירשו, ד'ביעור' היינו פירות ששית שנתגדלו

הוא סוג חדש של ביטול, שנהפך עצם האיסור להיות היתר ממש, משום שנחשב כל הפרי כבריה חדשה, בין החלק העיקר ובין החלק הגידולין, וכיון שרובו נתגדל בהיתר, כולו נחשב דבר היתר.

ה. עפ"י מיושב

עפ"י ביאר הקהילות יעקב (שם), שבפירות ששית שנתגדלו בשביעית א"א להפקיר החלק של שביעית, משום שהגידול של איסור מהפך את העיקר להיות כולו איסור, שהוא בריה חדשה של פירות שביעית, ומזה הוכיח הגמ' שכמו כן גידולין של היתר מהפכים העיקר להיתר.

ג) יישוב קושיית הר"ן על הראשונים

א. סוגיית הגמ'

הגמ' מביאה ראייה שגידולין של היתר מבטלים העיקר, מהא דפירות ששית שנתגדלו בשביעית אוסרים העיקר, [עי' בר"ן (ד"ה השביעית), בתוס' (ד"ה אמר), וברא"ש (ד"ה אף) שפירשו היכן מוכח כן], והראיה היא, שכמו שגידולין של איסור אוסרין עיקר של היתר, כמו כן גידולין של היתר מתירין עיקר של איסור.

ב. ראיית הר"ן

הר"ן (ד"ה אבל לאכילה) הוכיח מכאן, שעיקר נידון הגמ' בסוגיין הוא בדיון הגידולין עצמן, אם הם דברים של היתר כיון שנתגדלו בהיתר, או דברים של איסור כיון שנתגדלו מדבר האסור, ולפי"ז אתי שפיר ראיית הגמ' מפירות ששית שנתגדלו בשביעית, דכיון דחזינן שמה שנתגדל באיסור הוא דבר אסור, א"כ ה"ה דמה שנתגדל בהיתר הוא דבר היתר.

ג. קשה על התוס' והרא"ש

ראיית הר"ן היא קושיא גדולה על שיטת התוס' והרא"ש בריש סוגיין (נז:), שכתבו שעיקר ספיקת הגמ' היא אם נוהג כאן דיני ביטול, אבל

לא נסתפקה הגמ' בעיקר דין הגידולין, דזה היה פשיטא לן שהגידולין הם דברים של היתר. ולפי"ז ראיית הגמ' מפירות ששית שנתגדלו בשביעית צ"ב, היאך מוכח מכאן שנוהג דין ביטול גבי גידולין.

ד. יסודו של הקהילות יעקב

הקהילות יעקב (סי' לה) כתב ליישב דעת התוס' והרא"ש על פי יסוד גדול, שהם נקטו שהביטול האמור בסוגיין אינו סתם ביטול בתערובת, אלא הוא סוג חדש של ביטול, שנהפך כל האיסור להיות בריה חדשה של היתר, כמו שנתבאר לעיל (עומק ב).

ה. עפ"י מיושב

עפ"י ביאר הקהילות יעקב, דחזינן מדין פירות ששית שנתגדלו בשביעית, שהעיקר נהפך להיות כולו איסור, שמטעם זה א"א לבער החלק של שביעית ע"י הפקר [כמו שנתבאר לעיל (עומק ב)], וא"כ ה"ה שגידולין של היתר מהפכים העיקר להיות כולו היתר. [אולם הר"ן סובר דאיירי בסתם ביטול, ועי' לקמן (עומק ד)].

ד) גם הר"ן מודה דאיירי בסוג חדש של ביטול

א. סוגיית הגמ'

הגמ' מביאה בשם ר' יצחק, שאף לפי ר' יוחנן ור' יונתן דסברי דגידולין אינן מבטלים העיקר, מ"מ בשביעית גידולין מבטלים העיקר, ומבאר את הגמ' הסברא להקל יותר בשביעית, משום ד'שניא שביעית הואיל ואיסורה ע"י קרקע בטילתה נמי ע"י קרקע'. והקשה הגמ' ממעשר, שלכא' איסורה ע"י קרקע, ואעפ"כ אין גידולין מבטלין העיקר.

ב. קושיית האחרונים

הקשו הרבה אחרונים [קרא אורה (ד"ה להכי), רש"ש (ד"ה ועושה), ח' הגר"ט (סי' נט), קהילות יעקב (סי' לה)], מה היא קושיית הגמ' ממעשר, הא במעשר פשיטא דאין הגידולין מבטלין העיקר, משום שמעשר הוא דבר שיש לו מתירין, כיון שאפשר לתקנו ולהתירו.

ג. יסודם של האחרונים

האחרונים הנ"ל תירצו על פי יסוד גדול, שהסברא של 'הואיל ואיסורה ע"י קרקע' אינו טעם להתיר ע"י סתם ביטול, אלא הוא סברא להתיר משום סוג חדש של ביטול, שנהפך כל עצם האיסור להיות כולו היתר,

משום שהוא בריה חדשה שנחשב כולו היתר, וכמו שנתבאר לעיל (עומק ב).

ד. עפ"י מיושב

עפ"י תירצו האחרונים, שבסוג חדש של ביטול האמור בסוגיין לא שייך להחמיר משום דבר שיש לו מתירין, שכלל זה נאמר רק בסתם ביטול איסור בתערובת, אבל לגבי הסוג החדש של ביטול הנאמר בסוגיין, שנתהפך האיסור להיות כולו היתר, לא מחמירין אפילו בדבר שיש לו מתירין.

ה. גם הר"ן מסכים ליסוד זה

נמצא, שגם הר"ן מסכים שבסוף הסוגיא איירי בסוג חדש של ביטול שנהפך האיסור להיות היתר, אלא שהר"ן נקט דבריש סוגיין נקטה הגמ' דאיירי בסתם ביטול, ורק לבסוף כשמואב הסברא של 'הואיל ואיסורה ע"י קרקע' חזרה הגמ' ונקטה דאיירי בסוג חדש של ביטול. אולם הרא"ש והתוס' נקטו שאף בריש סוגיין נקטה הגמ' דאיירי בסוג חדש של ביטול, וכמו שנתבאר לעיל (עומק ב-ג).

דף נח

בענין דבר שיש לו מתירין

במשנ"ב (סי' שיח ס"ק ה) שמביא מחלוקת בין המג"א והחזקוני דעת.

רוב הראשונים [המרדכי בפסחים (אות תקעג), הרשב"א בביצה (ד:), והר"ן בביצה (ב: מדפי הרי"ף)] סוברים שדבר כזה לא נחשב דבר שיש לו מתירין. וז"ל הר"ן, "לא אמרן אלא דומיא דביצה, שאינה נפסדת אם ימתין לה לערב, אבל בדבר שהוא נפסד לא מחמירין עליה משום דבר שיש לו מתירין". אכן עי' בהגהות רעק"א לשו"ע (יו"ד סי' קב סעי' ד) שמביא דברי הים של שללמה שחולק על זה ומסיק שמאכל שהאיסור שבו יתקלקל נחשב כדבר שיש לו מתירין, וז"ל, "לא חיישינן במה שיתקלקל המאכל, דסוף סוף אם יהא ראוי לו לאכול יהיה לו מתירין", [אמנם משמעות הש"ס היא שאם לא יהא ראוי כלל לאכילה מותר מיד ולא דנין כדבר שיש לו מתירים, ורק אם יתקלקל קצת ולא לגמרי אסור לאכלו].

עוד יש לעיין בדיון של דבר שיש לו מתירין, מהו הדין אם כדי להתיר הדבר צריך להפסד ממון, או באופן שאין בידו עכשיו לחלות ההיתר אך אפשר שיבא למצב של היתר, אם דנין זה כשיש לו מתירין או לא. ושאלה זו מובא בשו"ע (יו"ד סי' קב סעי' ב) גבי ביצה שנולדה מספק טריפה ונתערבה בביצים אחרות, וז"ל, "יש מי שאומר שלא אמרו דבר שיש לו מתירין אלא כשהמתיר עתיד לבא על כל פנים או אם המתיר לעשותו בלא הפסד אבל דבר שאינו בידו ואינו ודאי שיבא המתיר אינו דנין דבר שיש לו מתירין לפיכך ביצה של טריפה שנתערבה באחרות אינו דנין דבר שיש לו מתירין לפי שאין המתיר בודאי ואינו בידו". ולכן פסקו השו"ע והרמ"א (שם סעי' ג) שאם נתערב כלי האסור עם כלים אחרים הרי הוא בטל ברוב אע"פ שיכול להכשיר כל הכלים, ולא נחשב דבר שיש לו מתירים משום ש"לפי שצריך להוציא עליו הוצאת להגעילו" הוי הפסד ואין דנין כדבר שיש לו מתירין. אכן הש"ך (שם) הביא בשם המהרי"ל להחמיר בזה אם לא שהוא הפסד מרובה. ויש לשאול מורה הוראה איך לנהוג למעשה.

הגמ' מביא שחז"ל חילקו בין דברים שיש להם מתירין לענין שאין להם שיעור לאיסורים ובין דברים שאין להם מתירין שחז"ל נתנו בהם שיעורים לאסור. והר"ן ביאר שדבר שיש לו מתירין אסור חז"ל "בכל שהוא במינן מיהו שלא במינן בנותן טעם" אכן בדבר שאין לו מתירין נתנו חז"ל שיעור לאסור "אפילו נתערבו במינן בטלין". ויש לעיין קצת בדיון זה של "דבר שיש לו מתירין" לענין כמה דינים הנוגעים להלכה.

ומתחילה יש לעיין קצת בעיקר הטעם של דבר שיש לו מתירים. והוא לכאורה מחלוקת בין רש"י במסכת ביצה (ג:) והר"ן במסכת נדרים (נב.). רש"י ביאר באופן פשוט, שהסברא לאסור הוא שבדבר שיש לו מתירים הגם שמדאורייתא יש כאן ביטול מ"מ "אחמור רבנן הואיל ויש לו מתירין לאחר זמן לא יאכלנו באיסור על ידי ביטול". אכן הר"ן ביאר באופן אחר, שכיון שהיו דבר שיש לו מתירים, ממילא נחשבת כמו מין במינו [היתר בהיתר] ולכן לא בטל, וז"ל "דכיון שאין דבר זה חלוק מן ההיתר לגמרי באיסור והיתר שהרי אף הוא סופו להיות נותר כמוהו אמרינן שאינו בטל במינו דאי הכי הוה דמו טובא חדא שהן שוין במין ועוד שאינן חלוקים לגמרי באיסור והיתר ומשום הכי לא בטיל אלא בשאינו מינו".

ויש לעיין מהו הדין בדבר שיש לו מתירין אבל הדבר יתקלקל אם ימתין עד זמן ההיתר, אם יש בזה דין דבר שיש לו מתירין שאינו בטל או שכיון שיתקלקל אם ימתין לא נחשב כדבר שיש לו מתירין ובטל. ולמשל הדין הוא שמי שבישל במזיד בשבת הדבר המבושל נאסר לו ולאחרים לכל משך השבת, ויש לדון אם נתערב דבר זה בתוך מאכל אחר בשבת, אם מותר לאחרים לאכול המאכל בשבת, שיש לטעון שכיון שיהא מותר במוצאי שבת הוי דבר שיש לו מתירין, אך יש לטעון לאידך גיסא שכיון שיתקלקל אם ימתין ממילא יהא מותר מיד. [ולענין אם מותר להמבשל עצמו אם דינו כדבר שיש לו מתירים שלעולם אסור לו ורק לאחרים מותר ע']

דף נח

בענין גדר ביטול של גידולי היתר דמבטלי לעיקר

תמצית הסוגיא:

והשטמ"ק דכל הסוגיא מיירי כשיש שיעור מספיק לביטול של ששים וכו'.

ורק תמוה מכאן שמשמע דכאן דהושחרו העלין גי. וכמו שהוכיח התוס' ר"ד, בקר"א נשאר בצ"ע. אמנם בחזו"א כותב דבר יסודי מאד דהגמ' חזר בגדר הביטול, דתחילה היה מדיני ביטול דכל התורה ושפיר צריך ס' או ק' או ר', אבל עכשיו שהגמ' אומר דשביעית שאיסורה ע"י קרקע אז גם בטילתה ע"י קרקע, אז גדר הביטול הוא דהפרי נתחדש ונתגדל ונעשה כפנים חדשות ע"י גידולו שנתגדל, ואינו כתערובת בעלמא, ובזה שפיר א"צ ששים.

ועפ"י יסוד זה מיישב הקה"י דעת הרא"ש בסוגיא דלעיל שתמוה מאד על דבריו וכמו שהוכיח הר"ן, דהגמ' מוכיח מהא דשביעית אוסרת בכל שהוא [בבצל של ששית שגדל מעט בשביעית] חזינן דגידולין מבטלין לעיקר, ותמה הר"ן הא כיון שיש איסור שאינו בטל שפיר נאסר אבל היכן חזינן ביטול, ומזה הוכיח הר"ן דכל נידון הסוגיא הוא האי גידולין הוי כמותו ובזה שפיר הוכיחו. אמנם להרא"ש הדק"ל.

ותי הקה"י דכיון דאין ענינו ביטול ברוב בעלמא מדין אחרי רבים להטות, וא"כ כל שיש איזה גידול איסור נשתנה כל הפרי ונעשה לפירות שביעית, ושפיר מוכיח דגם גידולי היתר [כשהם רוב] מבטלין ליה לעיקר [ובהרא"ש משמע דנקט כן בכל הסוגיא גם בתחילה, ולא כהר"ן דהיה חזרה] ע"ש.

בהמשך לסוגיא דגידולין יש להביא כאן דיש חקירה ונידון בעיקר גדר של הביטול שעושין הגידולין להעיקר, ויש בזה ראייה מהמשנה המובא כאן לגבי בצלים שירדו עליהם גשמים ויסוד גדול של החזו"א, כמו שיתבאר.

דהנה הגמ' מוכיח מבצלים של שביעית שירדו עליהן גשמים למוצאי שביעית דמותרין וחזינן דגידולי היתר מעלין את האיסור. וזה תלוי אם עלין שלהן נעשו שחורין או ירוקין, ופי' הר"ן דאם הושחרו זה מוכיח שגידולין יפה ומקרקע נתגדלו ושפיר מהני הגידולין לבטל העיקר, והנה בביטול ברוב דעלמא צריך ששים של היתר כנגד האיסור, ויש לעיין מהו כאן לגבי גידולין, ומהמשנה משמע דליכא שישים של גידולין אלא דיש יניקה והושחרו העלין, והוכיח מזה התוס' ר"ד דכל הסוגיא דגידולין הוא גם כשיש רוב בעלמא, דכל שנתרבו הגידולין מהעיקר מספיק וא"צ שיעור שישים. וכן משמע בהר"ן בסוגיין שכתב 'ודאי רבו גידולין על עיקר הבצל' ומשמע ריבוי בעלמא דמהני, וכן בע"ב כתב דא"צ שיהא קים לן שנתרבה וכו'.

אמנם בתחילת הסוגיא לעיל (דף נז:) פי' הר"ן בעיקר ספיקת ישמעאל בבצל שעקרו בשביעית ונטעו בשמיני ורבו גידוליו על עיקרו כתב הר"ן שרבו רבייה שכיוצא בה במידי דאתי מעלמא היה בה כדי לבטל את האיסור. ומשמע דצריך לכל דבר כפי שיעורו וא"כ כתב החזו"א דצריך בשביעית ששים ובתרומה מאה ובערלה וכלאי הכרם גידולין פי מאתים מהעיקר. וכן נקטו רבינו אברהם מן ההר

תמצית מראה מקומות:

א. גמ' דף נח.

גמ' בצלים שירדו עליהם גשמים וצמחו אם היו עליו שלהן שחורין וכו' וכנגדן למוצאי שביעית מותרין. דהיינו אם בצל של שביעית ירד עליו גשם בשמינית אז אם העלין שחורין הבצל מותר דגידולי היתר מבטלין ליה לאיסור.

ומשמע דרק צריך שיתרבו הגידולין על העיקר, דע"י שחרות העלין לבד אין כאן שישים, אלא ראייה שהיה ניקה חזקה.

ב. ר"ן ד"ה אם.

כתב דאם נוטים לשחרות זה מוכיח 'שגדולן יפה' ומשמע דזה מספיק וא"צ שישים.

ג. ר"ן דף נח: ד"ה למוצאי שביעית מותר.

וכתב הר"ן דודאי גידולין רבין על עיקר האיסור המעורב בהן, ואחרים פירשו בדקים לן דהכי הוא ואין צורך. ומבואר דא"צ שיהא קים לך איזה שיעור ביטול, אלא כל שרבו מספיק.

ד. תוס' רי"ד דף נז:

באמת הוכיח מהברייתא כאן של בצלים דבכל סוגיא דגידולין א"צ דוקא שישים, אלא כיון שבטילתה ע"י קרקע אין דינו כשאר תערובות דצריכין שישים.

ה. ר"ן דף נז: ד"ה ורבו.

כתב דמספקא לן ברבייה שכיוצא בה במידי דאטי מעלמא היה בה כדי לבטל את האיסור. ומשמע להדיא דצריך שיעור שישים, וה"ה בכל דבר ודבר צריך שיעורו של ביטול [ק' לתרומה, ור' לערלה וכלאים וכו'].

ו. רבינו אברהם מן ההר שם.

וכ"כ רבינו אברהם מן ההר מפורש דמספקא לן כשיש שישים.

ז. שטמ"ק דף נז:

וכן מפורש בשיטה דמדברים כשיש שיעור ביטול של שישים.

ונמצא מחלוקת הראשונים, דהתוס' רי"ד הוכיח דא"צ שישים [וכן הרא"ש בכל הסוגיא לא הזכיר צורך שישים], אמנם הר"ן וראמ"ה ושטמ"ק מצריכים שישים. וצ"ב במאי פליגי, וכן אין יתכן דבהמשך הסוגיא בדף נח. הר"ן משמע דשינה דעתו.

ח. קר"א דף נז:

שכבר דן בזה דמהר"ן משמע דצריך שיעור ביטול ע"ש.

ט. שערי ישר ש"ה פט"ו.

כתב [לענין נקודה אחרת] דיתכן דכאן א"צ שישים, דבעלמא במין במינו כל דין שישים הוא מדרבנן אטו מין שלא במינו [דיש בו בנותן טעם] וא"כ בגידולין דלעולם הוי מינו, דהא הגידולין לעולם גדלים כמין העיקר וא"כ אפשר הכא לא גזרו להצריך שישים.

י. חזון איש שביעית סי' ח' אות ט'.

החזו"א ביאר באופ"א דהביטול של כאן הוא משונה משאר ביטולי ברוב, דכאן הגידולים מהפכים את העיקר להיתר, ופנים חדשות באו לכאן ע"י הגידולין. ובקה"י דלהלן האריך ביסוד זה. והיינו דנתגדל בצל

כשיטתו דאין הנידון בהל' 'ביטול' אלא אי גידולין כמותו, ומאחר דאוסרת על כרחך דאינו כמותו ושוב 'פשיטא' דגידולין מבטלין ליה לעיקר, אבל אי הגמ' דן בהל' ביטול ברוב, איך יוכיחו מהא דנאסר שיועיל להיתר].

וע"ז תי' הקה"י דלהך יסוד דנשתנה כל הדבר אזי"ל דמוכיחין דגם הבצל נעשה שמיטה ולא רק התערובת איסור, ונ"מ דלגבי ביעור אפשר לחלק מה שמבער, כאן דחייב לבער כולו מוכח דנהפך 'כולו' לשמיטה ושפיר מוכיחין גם להיפוך דגידולין מבטלין ליה לעיקר.

חדש של היתר ונשתנה כולו להיתר [או לאיסור כשעיקרו מותר וגידוליו איסור].

יא. דרך אמונה הלי' שמיטה ויובל פ"ד הכ"א.

מביא בדרך אמונה ובביאור הלכה הך ב' צדדים, ומביא ביאור החזו"א, וכאן שאר הצדדים שבסוגיין.

יב. קהלות יעקב סי' ל"ה.

מיישב תמיהת הר"ן על שאר ראשונים, דאיך מוכיחין מהא דשביעית אוסרת בכל שהוא דחזינן דגידולין מבטלין ליה לעיקר, הא לאיסורא לא חזינן ביטול אלא דע"י שגדל מקצת איסור נאסר הכל, אבל שיהא בכחו לאסור מהכ"ת [וע"ז תי' הר"ן

בחסות. מפרש לקמן: אינא מון ערא, כמו שאר טבל גמור: ומגשרן וראי, ולא דמאי דודאי כתיב לא הפרש מעשר מהן כלל: רש"י אומר כי, טעמיה דנפשיה קאמר: אם ישראל חשוד על השבועות, שחשוד שנוטע חסות שבועות בשמיית (ב) ישראל

המנכס עמו בשמיית מותר לו לאכול
מזה משום גדילולי הימר גדלו
בשמיית מעלין את האיסור: ודבא.
הא דרבי שמעון קא לטור דגדילולי
הימר מעלין לא האיסור דבדר שורעו
כלה: וקא פריך ומי מצינא אמרת
דבדר שורעו כלה מיירי והתנא ואלו
הן חסות הני. לשי"א. מכלל דבדר
שאן זרעו כלה מיירי ואפ"ה מותר
ושמע מינה גדילולי הימר מעלין לא
האיסור ולעולם מהא פשטה: וקא
פריך עלה דלמא מהא לא חפוט
דנמדוכין קא מיירי ושםא כלו^ב כשהן
צמודין ליתא ליקר שני שהא
מתכין לכותמן כדי עיון בטליל:
מריק הא לא מצינא אמרת דחשוד ע"ה
השביעית קתני. וכיון דחשוד הוא
לא משמע ליה להאלין ידויס
ושלימים מאלין ולעולם חפוט מינה
דגדילולי הימר מעלין את האיסור:

וילצא בתערבות. שמעוררין אותן חסיות צין שאר ירקוח של
היתר ואוכלן על ידי תערובת משום הכי שרי הואיל דלימיה לעיקר
נעין אבל אי האיסור (ג) כגון צביא דישמעאל אמרי' דאין גדולי היתר
נמעלין את האיסור: א"א סלקא דעתך הנהבש קתני. צבאו מין
שמכש עמו אוכל ועולם פשיטא מהא דגדולי היתר מעלין את
האיסור. והואיל דלוקיימנא דגדולי היתר מעלין את האיסור לימא
מיהו מיוצא דרב יוחנן ורבי יוחנן דאמרו אין מעלין: והוא"ל
ואיסורו ע"י ידי קרקע. דכתיב ושתנה הארץ (ויקרא ה): בשיטתו
גמי ע"י ידי קרקע. כי רב גדוליו כלל עולמא דמדינת
בה רב יוחנן שאין איסורו אלף בשנים וכלאי הכנס אינה אוסרת
ממחת קרקע אלף מיני תערובת ורעוין אוסרין מש"ה אין צטילתן
ממנו תרומה ומעשר ראשון גבי לוי הוי עובד דלכאבי רבו מרס ממנו
והרי הוא כעשרה אישורין. עס התוספתא שרבו גדולי כ"כ:
כן הרי הוא כדנן מעשר צעלמא שרבו מי"ב בכל: ואותה איצטרי.
מינה תרומת מעשר שהניח הוי אשתקד שלא הפרש ממנה שבדין הוא
מפירות של אשתקד וזהו ממיאל ולא מפירות של שנה ו' שאין מעשרין מן
הליטורא שהניח אשתקד. אלמא דאין צטילתה ע"י קרקע דאע"ג שמועה
יקור דהא חזין הכא דמיב להפרש מעשר של אותה ליטורא לפי חשון:

[illegible]

המנכ"ש. מלקט עליו יתרים: בחסיות. מפרט לקמן לחסות
דבר שאין זרעו כלה כגון הנוף והשם והצללים: אוכל מה ערבי.
ולא חיישין שמה קודם שזרעם הוטעו למעשר דכיון דמעשר ידיהו
מדבריו בעלמא הוא לא חיישין להבי. ועוד דכיון דחסין לו צהאי

כותי שלא עישר כדקתני ומעשרן
 דדלי מתקמחא לא גזא לדי גורין^ט
 מחסיות אלף בשביל מעשר. כך נראה
 עמי: ומועשרן דדלי. דקסן |
 צי: שלא עישר: למוצאי שביעית
 מותר. לאכול אותן עלין שגדלו
 בשמינית^י דודאי גדולין רצין על
 עיקר איסור המעורב בזין ואחרים
 פרסין בדקסן | דהכי הוא אוק: דרך:
 דלמוצא תעריבות. לומר שמתעורר
 ממילין אחר כך נחסיות אחרות:
 המונכש קתני. ונעוד שהוא מונכש
 משמע שחולס אוכל אף על פי שאין
 עמו תעורבות: דלמוצא מדבוכין.
 שנתון חסיות הללו קודם שנתון:
 חשוד קתני. ולא טרם נבחי הלכך
 אפשרות לה צעין דלמו גדולין של
 שמינית ומצטלין עיקר של שביעית:
 לימות תיהי תיזבחה דרבי יוחנן
 ורבי יצחק. דרבי יוחנן דלמך לגייל | ויזן

יִלְדֵה שֶׁסִבְכָה מִקֵּדָה וְכו' אֶסוּר וְלִרְבִּי יוֹנָתָן דַּלְמוֹר לְעִי [see] עָלַ שְׁטוּטֵי
בְּכֵסֶה אֲעִיף שֶׁנֶּעֱקַר הַכֶּרֶס אֶסוּר אֲלֵמָּה סִבְכָה לָהּ דַּלּוּן גְּדוּלִין
מַעֲלִין אֶת הַעֵינָר: **שְׁנַיָא** בְּשִׁבְעִית הָיָא וְאִסּוּרָה עַל יְדֵי קִרְקָה.
דְּמַכְזִיב [ויקרא 22:6] וְשִׁבְעָה הָאֲרָץ בְּצִיּוּמָה עַל יְדֵי קִרְקָה. מִשָּׁן כֵּן
עֲלֵמָה דַּחְסוּרִין וּמִגֵּרָה לֹא אֶסְרָה וְכֻלָּמָּה נִמִּי מַעֲרֻבָה הָיָה דִּקָּא גְרִים:
חִיּוּבָא בְּשִׁבְעִית הָיִינוּ מַעֲשֵׂר מִן הַמַּעֲשֵׂר שִׁבְעִית חִיּוּבָא
קוּדֵשׁ שׁוֹרֵפֶה וְלֹא בְּטוּלָה¹² דְּפִטְוִיר בְּשִׁבְעִית מִשּׁוּם הַדְּפַקְרָא מִינָהּ:
וּבְשִׁבְעִיתָא, שְׁרָרִין לְנַעַר אֶת הַכֹּל קוּדֵשׁ וּמִן הַבְּעִיּוֹר: וְאוֹתָהּ
יִשְׂרָאֵל מַעֲשֵׂר עֲלֶיהָ מִמֶּקוֹם אַחֵר. מַעֲשֵׂר מִן הַמַּעֲשֵׂר אֲבָל מִינֵיהּ וְכֵי
לֹא דְמִיּוֹן דְּלִטְרִין דְּמוֹסַפֵּת פִּטְוִיר הוּא לֵיהּ מִן הַפִּטְוֹר עַל הַחִיּוּב:
מַעֲשֵׂר

ע"י קרקע: הרי מעשר ובר ל'ישראל מעשר מכל'. לישראל של טבל שחור מעשר מן המעשר דהיינו תרומת מעשר וזרעה בקרקע כשאלה מעשר חייבת במעשר. (א) כל עשר לעורר: ובשביעית. ומי ששביעית וטובה שזרע בלי כשאלה מעושרת אע"פ ששערה עכשו דרך לעשרה פסח שזרע יחסך כן שזרעה כשאלה מעושרת: למעשר עליה במקום אחר. החדש על היסד לישראל אחריה^א ממ"א לא ידעין מ"ר: יצי שבוין. אשר חייב בתרומת מעשר וק' לר' אמי דפסיעטא ליה דגדולו היתר מעלין את ה

עליה עשירי מליטרא ממעשר הטבול לתרומת מעשר. ואף על פי שהייצוא כדון טבל להפריש ע תרומת מעשר אלמא לא מצטלי גדולי

הגהות וציורים

[illegible]

מספיק

[illegible][illegible]

פר

הבא שהאיסור מעורב עם ההיתר אסור או דלמא הקרקע מצטלו ושרי:

אחא יקרי דר' יצחק נפחא ופשיט ליה מהא דאמר רב חנינא בר מורתא אמר ר' ינאי בצל ש' תרומה ששבו רובי גידוליו על עיקרו מותר. אלא דאמר גידולו ומטבלי לו לעקר דהוה אקור ואפילו דבדן שאין ורע וואו דרין כגלל על שביעית ומכיל לקמן מקרי לר' ינאי ממאי דמן גידולו מרומה מרומה אפילו דבדן שזרעו כלה וכל שכן דבדן שאין ורעו כלה ומוקמינן מילתא בגידולין דבדן שזרעו כלה וממתיני דבדן דמן החס הטבל גידולין מותרין דבדן שזרעו כלה אמר דבדן שאין ורעו כלה אפילו גידולין גידולין אורינן ליה מצי למיפשט מדוס דבדן דבדן שיש לו ממירין וכל דבר שיש לו ממירין אפילו באלף לא בטל אלא שביעית אין לו ממירין ושעט כהמא ממרומה שיש לו ממירין ומקובעו דממירי דמן אלל דבדן שזרעו כלה אפילו גידולין אקורין עיי' לאחרי' לקמן וואוהו משני ועבד להו דבדן שיש לו ממירין:

אמר ליה ר' ירמיה ואיתימא ר' זריקא שביק מר
תרתי ועביד כחד מאן עניה תרין דאמר רבי
אבהו אמר רבי יוחנן יורה שסיבבה בוקנה ובד
פירות אף על פ' שהוסיפיה מאתים אמור. פירוש
היינו הרבה אלא הרבה מקרא שמסמתינן לתש
על ידי נטיה ו' שהריכו עליו ומתהו ס' לעולם ומתין
שמי' ערלה לכל האילן משעת ההרכבה אלא זה לא נחטין
אלא שלא יבשו פירות הילד שבו צטר שנעקרה מן
האילן ומרביה על אילן וכן כדי שתקין ממנו עד שיחבטו
האילן ואחר כך עמד לתקן משם ומאסה הי' קרי לה
סידר שאינו לעולם אלא על ששם היכלו אילו הוקן עומד
בסידרו (לפירות) (ופירות) הילד שהי' אסורין על פ' על
שינקו עכשיו מן היסוד והוסיפו היסוד על האסור מאתים
ויש כאן מאתים בחד ואחד של אסור דין ערלה
לחיות בטלה בחד מאתים אפילו הכי אסור דהיכא בטלה
במאתים אילו הי' תלוס בטלות אלא המחובר תשוב הוא
ולא חמי גידולו היסוד ומבטלן לא היסוד:

וְאִרְאֵה שְׂמוֹאל אֶרֶץ (יוחנן) יוֹנָתָן בֶּצֶל שֶׁנִּשְׁמַע בְּכֹרֶם
וְנִעְקַר הַכֶּרֶם אֲסוּר. פִּירוּשׁ נִטְעוּ כֶּרֶם וְנִקְטְרוּ אֶף
עַל פִּי שֶׁחָרַף כִּךְ נִעְקַר הַכֶּרֶם וְגַלּוּל הַיִּחִיד עַד שֶׁנִּטְעַן
הַיִּחִיד עַל הָאֲקוּדָה בְּמֵאֲחִים אֲסוּר הוּא דְלֹא אִתִּי דְלֹא אִתִּי
הַיִּחִיד וְנִמְשָׁלָן אֶל הָאֲקוּדָה וְאֵף עַל פִּי שֶׁנִּמְשָׁלָן אֲשֶׁר־
הַיִּחִיד בְּעֵלָין אֲלֵל הַיִּחִיד הַמַּעֲבִיר עִיךְ קִצּוֹ כִּבְרֹם
אִם הָרִסִּיק בְּמֵאֲחִים אֲסוּר דְלֹמֵא אִתִּי גִדּוּלִי אֲסוּר שֶׁכֵּן
מוֹעֲשִׂין וְאֲסוּרִין ק"ע דְּהֵימָר וְנִטְעַן הַיִּחִיד אֲלֵל הַיִּחִיד
הַיִּחִיד אִינוּ נִטְעַן אֲלֵל הַיִּחִיד וְאֵף עַל פִּי שֶׁיֵּשׁ הַיִּחִיד
בְּמֵאֲחִים כְּבִיד הַיִּחִיד אֲלֵל הַיִּחִיד אֲסוּר מִפִּי הַיִּחִיד שֶׁהוּא
מִשְׁבֵּר בְּכוּלִּין וְהוּא דִּקְדֵּן בְּכָל שָׁל שְׁעִיטִין:

הדר אתה לקטור דרבי אמר ופשמ' ליה מן הדא
דאיך יצחק אריה אייזר' בבלי' שתקיד
וורעה מתעשרת פ'י אריה, פירוש אלמלם בעל' השערין
אלל גידולין וואקסו עד שיעשרם וקס' ר' הייט דעמין
לאקטורל הס' ה"ג עטלין להימלד ופליגי ר' יתק' ורפ'
אטרו אלימל דרבי יוחנן ואלמל השמא מרי להימלד ומרי
לאקטורל רבי ינאי ור' יתק' אר"י להימלד ור' אטרו אר"י
ורבי יוחנן לאקטורל:

וּדְלִמָּא דְחֻמְרָא שְׁנֵי פִירוּשׁ דְּלִמָּא לֹא פְלִגֵּי רַבִּי יִתְחַק
וְרַב אֲבָהוּ אֵלֶּה לְחֻמְרָא אֵלֶּה אֵלֶּי הִי הִשְׁרִיף
לְיִסְרוֹר וְחֻרֵן אֵל הִי נִטְוִין דְּרַעְיִין לְמִימַר לְקַטְנָא
דְּמִשְׁעָר עֲלֵי מַמְקֹס אַחֵר. וְהוּא לִיה דְּוִמָּא דְּעִלְהָ וְכִלְלָא
הִכְסֵּי דְּרַעְיִי הִימָר תַּמְרִין וְאַבְרָם יִסְרוֹר אִין יִתְחַק:
אֲמַר אֲהֵן בְּרָא "בְּעִיּוֹר אֲבָרֵי" אֲבָרֵיהָ בְּנִי. יִתְחַק
מֵאִי דִתָּן בְּסִפִּי? דְּשִׁעִיטָה שְׁבִיעִית אֲסֻרָה כֹּל
שְׂחֹר מְחִיָּה וְשִׁלָּה מְחִיָּה גִּיטִי לֹא נִחְלַר אֵלֶּה שִׁעִיטָה
שְׂחֹר שִׁלָּה מְחִיָּה פִירוּשׁ שְׁבִיעִית מְחִיָּה שֶׁל שִׁעִיטָה
וְהִיגֵעַ וְהִיגֵעַ מִיֵּיב לְגַעַר אֵל מְחִיָּה פְּנִי פְּנִי
שְׁבִיעִית שְׁנַעְתֵּיטָה שֶׁסֵּ אֵס מִן מִיטָה אֲסֻרִין אֲחֻת כָּל
שֶׁסֵּן וְאֵס הֵן מִן בְּשִׂא"מ אִין אֲסֻרִין אֲחֻת שִׁיחָ מִיֵּיב
לְגַעַר אֵלֶּה נִטְוִין עֹסֶם. וְדֻקָּא לְעִיּוֹר אֲסֻרָה שֶׁל שִׁחָ
אֵלֶּה לְאִיבִילָה כְּוֹן אֵס מִשְׁעָר מִקֻּדֵּם וְזֶה מִדְּרַגְתָּה לִּישׁ לְהוּ
אֲסֻרִין אֲחֻת אֵלֶּה בְּרָא "וְאִפְשִׁי מִן חֻמְרֵי מְדֻרְגֵּי" לִישׁ לְהוּ

דמדאורייתא אמר רבי עקיבא דהוא מינו ולוקה עליו ואצ"ל
לפי שטעמו השיבו דאפילו לפי סברתו מצינן לאוקומה כרבי
עקיבא:

אמר דג בין אם אמר דגים משמע בין גדולים בין קטנים
אבל רשב"א פליג בצרייתא ודג משמע ליה גדול ולא קטן:

פיסקא. הגדר מן הענפים ב' בעי רמב"ה א"ל דוקא
 או שאני טועם דוקא. פירוש אלו דוקא בלמוד
 בלא שאני טועם או דילמא גם שאני טועם דוקא ומתווייב
 לקימ' כריך לקסוד היוצא מהן ובמר דפשיט' דלוקא דוקא
 וצ"ח השלש בלבד נאמר היוצא ולא כריך לשאני טועם חוזר
 ושואל אם גם שאני טועם בלבד מועיל לקסוד היוצא בלא
 אלו:

[illegible]

אמר רבא תא שמע קונם פירות האלו עלי קונם הן
 פסי קונם הן על פי אמר בחיוביהן
 ובגידוליהן הא ביצא מהן מותר היה דאפילו ביצא
 מזהו אמר רואי בירא פיה חזא משמיין דהויין
 בגדולין דמרי קסא לי טועא דלדרנא מחסא איכא
 למיפשת דמחליפין אסור וכל שכן ביצא מהן אלא אלן
 דוקא חזא עתה מסיפא שאני אוכל ושאי טועס מותר
 בגדוליהן ועגדוליהן אי בוצא מהן אסור אלן לעולם אימא
 נהי ביצא מהן ומי מותר ומאי דסיפא קסא נסיפא חזא
 נהי קסא לי דסיפא דהני שאני אוכל ושאי טועס לאו
 מילתא חזאי נפשה היא דמיוק מיה דשאני טועס דוקא
 דאחלא חרישא קאלי. דאם אסור פירות האלו שאני טועס מותר
 בחליפין ובגידולין והכא משעת פשטת דמחרי. ושפשה
 מחולקין הן אם אמר קונם ענבים עלי מותר ביצא מהן וכל
 שכן בחליפין ובגידולין ואם אמר קונם ענבים אלן עלי
 אסור בחליפין ובגידולין וכל שכן ביצא מהן ואם אמר
 קונם ענבים אלן שאני טועס אסור ביצא מהן ומותר
 בחליפין ובגידולין:

פִּיטְסְבֹּרֹה. מִן הַכְּרִיב אֲסוּר בִּאֲסֻפְרֹתַי. פִּירוּשׁ אֲסֻפְרֹתַי
 הָיָה מִשְׁקָה הַעֲשׂוּי מִכְּרִיב וְאָף עַל גַּב דֹּלְמָרִן
 הַנּוֹדֵד עֲנָנִים מִתַּר צִיָּן הֵחָם מִשּׁוֹם דְּעִנָּיִם נֶאֱכָלִין חִיִּין
 אֲבָל כְּרִיב שְׂאִיט נֶאֱכָל מִי כָל דְּעִתּוֹ אֵינָה אֵלָּא עַל תַּכְשִׁילוֹ
 וְהִילָכֵךְ אֲסוּר בִּאֲסֻפְרֹתַי:

חמטה חטין שאני טועם. פירוש תנא קמא סבר ל"ש
חטה ול"ש חטין אסור בהן בין חטין בין מבושלין
ורבי יהודה פליג אחטה ומודה אחטין. ורשב"א פליג
בברייתא בין בחטה בין בחטין:

דף נד ע"א

והנה מן ירק גדר. פירוש קסם ירק משמע או שהוא עליו
אף על פי שכן מתבטל כגון כרובין ומרדן או
שהוא נחלש לכל על פי שהוא פרי כגון פול המצר לה
והוא הדן לכל מיני קטניות קודם שיכשבו שגלגלן לזמן
כמו הירק אבל לדלגלני כיון שכן פרי ולא עליו וכן
מתבטלן ואין גלגלני חיון אינם בכלל ירק:

באומר ירק המתבטל בקדרה ע"י. פירוש ואעפ"כ
פלגי דבגן ואמרי דאין נקראין ירק ובשומר
ירק המתבטל כגון כרובין ומרדן אמר ולאסוקי ירק הנחלש
מי:

אמר אביי אפילו תימא רבי עקיבא ב"ר פירוש לפי מה שאמר אביי מודה רבי עקיבא דאין לוקח אלמא מדאורייתא לאו מעייה הוא ולא קשה ולא מידי אלא רב חסדא דאמר מתני' דלא כרבי עקיבא ולית ל' דאביי וסבר

מותר באורז ובחיטתא ובדיניא. פירוש דגן מיקרי שנשתת דלא מיקרי דגן אלא צעיט לכוס אותו כמות שהוא וכל שכן פת שהוא מותרת דלא מקרי דגן אלא פת דגן:

פִּסְקָא. הַגּוֹדֵר מִן הַבַּיִת כִּי בְּבֵית אֲרָבוֹת מִן הַיָּצִיעַ.
טַעַם הוּא שֶׁאִין לֵיטַע טַמְאָה בְּגִישָׁה. וְאֵצֶע
וְרַסְקִין עֵין מִיֵּשׁ בְּסָקוֹן וְהֵנָּה פֶּסֶה הַגּוֹבֵב בְּקִירוֹת הַבַּיִת:
בְּמִלְּכָן אֲזַלָּה הָאָדָמָר דְּרֵיב בְּרַחֲמֵי מִשְׁמַר דְּרֵיבָא
בֵּית בְּתוּלֵי אִנִּי מוֹכֵר רָץ מְרֻבָּה עֲלֵיִי יִצְמָא
דְּרֵיבָא כְּרִים אֲפִילוּ תִימָא דְרֵיב מֵאִי עֲמֻדָּה
שֶׁבְּנִסְכּוֹ. כִּךְ מִלְּכָתִי כְּמוֹב בְּמִקְלָם סְפָרִים וְהוּא הַגִּירָסָא
בְּקִירוֹת וְהוּא מְהֻקְדָּמָה מֵרַחֲלוֹ עֲלֵיִי וְעַפְרָא אֲלֻמָּה דְּגֵם
עֲלֵיִי כִלְלֵי דִּם הוּא דִּר הַקּוֹנֵה עַל הַמְּתוּקָה דְּכִין דִּקְסָם
קָאמֵר לֵיהּ יוֹכֵל לְפַטְרוֹ עֲלֵיִי מִמֶּנּוּ שְׂרֹחֵה לִּי בְּצִוּת דִּם
עֲלֵיִי וְדִלְגָּה כְּרִם דְּלֹאמֵר אִין עֲלֵיִי כִלְלֵי דִם וְהֵדֵר
אֲפִילוּ מִתָּמָר רִימ הוּא וְהוּא עֲלֵיִי לֹא עֲלֵיִי מִמֶּנּוּ קָאמֵר
אֲלֻלָּה שׁוֹן לִי דִם הַמְּתוּקָה בְּצִבְחוֹ דִּקָּח עַל גַּב דִּר קוֹנֵה
עַל הַמְּתוּקָה הֵי מִיְלֵי לִי אִלְּלֵי הַסֶּחֶם אֲלֻלָּה שְׂרֹחֵה דְּלֹאמֵר
לֵיהּ דִּם בְּצִבְחוֹ הֵי שְׂמֻעַת הַמְּתוּקָה בְּצִבְחוֹ:

פסקא. קונם פירות הא"י עלי קונם הן לפי קונם הן
על פי אסור בחיוביהו ובחיוביהו. פירוש
דפרשיט לעיל שאף על פי שכל חיבור הנאה הוא מאליו
נגזר ערלה וכלאי הכרם חילופיהו מותרין וגם גידוליהן
מותרין בדבר שזרעו כלה הקוממות שאמר הוא על עצמו
דעמו הי' גם על חילופיהן וגידוליהן:

וְשֵׁנִי אוֹכֵל וְשֵׁנִי טוֹעֵם מוֹתוֹ בְּחַיִּלּוֹפֶיךָ דְּבַר
וּבְגִידוֹלֶיךָ דְּבַר דְּרַב שְׁרֵיב כֵּה אֶסְרִין דְּבַר
אֶסְרִין וְרַב כֵּה אֶסְרִין גִּידוּלִין אֶסְרִין. פִּירֻשׁ
יִיְהוָה שֶׁמֶר שֶׁנִּי אוֹכֵל שֶׁנִּי טוֹעֵם לֹא אֶסְרִי עָלֶיךָ אֵלֶּה בְּנֵי
אֵלֶּה חִלּוּפֵיךָ וְגִידוּלֵיךָ וְהִנֵּה הֵן כְּסוּדֵר הֵבֵא מֵאֵלֶיךָ
שֶׁמֶר חִלּוּפֵיךָ וְגִידוּלֵיךָ אֵלֶּה מִיֵּיךְ אֵין גִּידוּלֵיךָ
וְעִמְרִיךָ אֵלֶּה דְּבַר שְׁרֵיב לֵב בְּנֵי הַטָּהוֹר וְקִטְיוֹת אֵלֶּה
דְּבַר שֶׁנִּי וְרַב לֵב בְּנֵי הַטָּהוֹר וְהֵאֱלֵלִים אֶסְרִין גִּידוּלִין
גִּידוּלִין אֶסְרִין וְאִיֻּדֵּר כֵּה מֵאֵלֶיךָ דְּבַר שֶׁנִּי וְרַב לֵב
נִשְׁעִין לְמִיָּה גִּמְרָא מֵאֵי דִּינִי כֹל שֶׁקָּרָא בְּשֵׁם כו' לֹא
קִטְיוֹת לֵב אֵלֶּה דְּבַר שֶׁנִּי וְרַב לֵב אֵלֶּה דְּבַר שְׁרֵיב כֵּה
שֶׁשִּׁטֵּא לָן גִּידוּלִין מִטְרִיךְ כֹּל אֶסְרִין חוּץ מִתְרומֵה
דְּמַטָּן בְּרַב דְּלִמְדוּהֶם:

אֲתָנוּ גִּידוּלֵי הַיָּתֵד וּמַעֲלִין אֶת הָאִסּוּר אוֹ לֹא. פִּירוּשׁ
אֲמוּ גִידוּלֵי הַיָּתֵד וּמַעֲלִין אֶת הָאִסּוּר וְהַכֵּל מוֹתְרִין
יֵאָמַר עַל פִּי שְׂאִין לִבְטֹלוֹ בְּשִׁשִּׁים דֹּהֵא כִּי לִהְיוֹן פִּשְׁטִּין

ומצאליהם של שביעת ישרדו עליהם בשמים שבמיתות ולימחו
ויהיו העלים שמורים או אם יוכל לחולשן באותן העלים הן
ומתחילתן אף על פי שלא נמצאה ההיסטוריה בששים או לא אחת
ומצאליהם או הכל אחר כך שהשנים הם העלים שגם העלים
שנמצאו ויאלו לחזק מהם ההשנים שנמצאו שם ואין
שנמצאה דמיון דאחר אחר אפילו הדידיון אצל רב
מפגל לקמן בין ההשנים הדידיון ופגיו שביעיה אצל רב
הדידיון ציניק אלה או כולן מותרין או כולן אסורין. ואין
לפסוק מפורש שנמצא דבשל בשמים דהם יומה
ההיא האיסור ואינו עומד צביון אצל הכא לא יומה האיסור ויש
למקור אפילו בשנים או ש יומה שהקרקע מצטיל ואפילו
נפסותו מששים וגם אחר לפסוק מפורש צביון אצל חזר
דהם אין האיסור מפורש צביון אצל כל חזר ואחד
דבני עמנו אלה שאינו ניכר הליכך בטל אצל אחד

ליכא בל יחל. ואין לומר שדעת הר"ם דקונם עיני כשינה היום אם אישן למחר, אף על פי שלא ישן היום לא ישן למחר, כמו שכתב רבינו שלמה שם⁶⁸, דלא דמי דהתם אמר אם אעשה זה יהא אסור עלי זה, והואיל ולא עשה מותר שהלך האיסור, אבל הכא הוא אינו רוצה שתלך בבית אביה עד החג ומפני זה הוא מדירה, יש לו לנהוג עצמו באותו דבר שעשה האיסור עליה, ולא שייך הכא למימר והא משעבד לה, שהרי לא הדירה במוחלט אלא אם תלך, תשמר שלא תלך ולא תהא אסורה⁶⁹, ומשום הכי תנן בהמדיר⁷⁰ בזמן שהן בעיר חדש אחד יקיים שנים יוציא ויתן כתובה.

[נז, ב]. בידו. בפיו היתה זאת השאלה. והכי קא מיבעיא ליה גידוליו היתיר. שהרי בשמינית גדל. ועיקרו אסור. שהרי בשביעית נעקר. וקא בעי לכל איסורין. ואית דמפרשי דמעשה הכי הוה שהביא הבצל בידו מארץ ישראל ונטעו בשמינית וקא בעי אי בטל או לא, הואיל ובצל אין זרעו כלה שהשורש ראוי

ולפי"ז נר' דאין לבעל איסור בהליכתה של האשה אלא שמוטל עליו להמשיך במניעת הנאתה ממנו אם תלך (אם ע"י נדר חדש או שבפועל ימנענה מליהנות ממנו), דכיוון שקיבל עליו למונעה מהליכה ע"י מניעת הנאתה ממנו מוטל עליו לא לזלזל בנדרו ולהמשיך למונעה באותו אופן, וזהו מש"כ הרמב"ם דאסור להניחה שתלך ותהנה, (ויתכן דזוהי גם הבנת הראב"ד והטור בדעת הרמב"ם, וצ"ע), ולפי"ז מובן היטב לשון הרמב"ם שהנאתה עד הפסח היא התנאי, דבודאי ביחס אליה הוי ההנאה גוף האיסור וההליכה היא התנאי, אולם ביחס לבעל ההנאה היא התנאי, דהיא ההיכ"ת למונעה מההליכה והיא העונש על ההליכה, ודו"ק היטב בלשונות הרמב"ם בפירוש המשנה והרי"ץ בשטמ"ק שנר' מאד כדברינו, ואכמ"ל. וועדיין דברי הרמב"ם אינם ברורים כל צרכם, ויתכן

לאכילה. וודאי שרבו בשיעורן קבעי דהיינו בששים שהוא נותן טעם כדלקמן. ורבו. באחד ומאה⁷¹, כדין תרומה. תריץ. אמוראי דאמרי לאיסורא דאמרי שאין גידולי היתר מעלין את העיקר האסור, הואיל ואין זרעו כלה. כחד. דאמר להתירא והיינו רבי ינאי. ילדה. של ערלה. בזקינה. שנפטרה מן הערלה. ויש לאותו ענף של ערלה דין זקינה כדאמרינן בסוטה⁷² ילדה שסיבכה בזקינה בטילה. מיהו אם יש פירות באותו ענף של ערלה כשהרכיבו באילן אינו בטל במאתים כדין ערלה, שהואיל וגוף הפרי הוא אסור אף על פי שגדל בהיתר אין הגידולין מבטלין העיקר האסור, דהיינו הפרי שהיה שם כשהרכיב הענף שגדל באיסור ונאסר, והואיל ויש בפרי מה שהוא אסור ואינו מתבטל הכל אסור.

בצל שנטעו בכרם. ונתהוה שם ונעשה שם בצל שראוי לצמוח, שדרך הבצלים כך הוא, זורעין הזרע וכשהגדילו מעט עוקרין אותן ונוטעין אותם במקום אחר ומתהוים שם בצלים

דהרי רק מדרבנן, ומ"מ נר' מאד דכוונתו כמוש"נ, ושור' במרכה"מ שאם כי בדעת הרמב"ם נקט באופ"א מרבינו ושאר ראשונים, מ"מ במש"כ הרמב"ם דאסור להניחה שתלך ותינה נקט כמוש"נ יעושה בדבריו).
68. הביאו רבינו לעיל טו, א, בד"ה כדקתני יעו"ש.
69. יעויין בתוס' לעיל טו, א, ד"ה תנן שהקשו קושיית רבינו ובתירוצם השני כתבו כרבינו, ויעויין במחנ"א ה"י שבועות ס"י יא שהאריך בזה, ויעויין עוד ברעק"א שנדפס לעיל טו, א בליקוטים מש"כ בדעת התוס'.

70. כתובות עא, ב.

71. וכ"כ הרא"ש בפירושו, ויעויין בחזו"א שביעית ס"ח סק"ד מש"כ בזה (ויעויין בדברי רבינו לקמן, ס, א, בשם רש"י ובהערות שם).
72. סוטה מג, ב.

חוששין שמא תלך, כלומר קודם הפסח נמי מספיקא אסורה בהנייתו איסורא בעלמא חוששין שמא תלך שם קודם הפסח. והא דקתני ולאחר הפסח כל יחל דברו, פירוש ברישא למימרא דאי אתהני קודם הפסח למפרע הרי זה כל יחל דברו. עד כאן.

דף נז עמ' ב

שאת נהנית לי עד החג אם הולכת את לבית ויטב"א
אביך עד הפסח, פירוש האריך זמן האיסור

וקיצר זמן התנאי. הלכה לפני הפסח אסורה בהנאתו עד החג ומותרת לילך אחר הפסח, פירוש הא פשיטא ולא קא משמע לן מידי דאחר הפסח פשיטא דמותרת לילך. ואם לא הלכה לפני הפסח אסורה בהנאתו נמי קודם הפסח איסורא בעלמא שמא תלך שם קודם הפסח. הריטב"א ז"ל.

גמרא. ולהכי מיתי הכא הא מילתא, משום דבעינן לדקדק וי"ץ ממתניתין עלה. ושטת התלמוד היא בכל מקום לדקדק מן הדברים שאינם כל כך עיקרין ואחר כך לדקדק מן הדברים שהן עיקר, על כן הביא משנתנו בסוף. הרי"ץ ז"ל.

שעקרו בשביעית, ולא ביערו בשעת ביעור לאחר וי"ץ שכלה לחיה שבשדה, כדרשינן⁵⁷ כלה לחיה

שבשדה כלה לבהמתך שבבית, ונטעו בשמינית ורבו גידוליהן על עיקרן של איסור דשנת שביעית. וקא מיבעיא ליה אי אתי גידולי היתר ומעלין את האיסור בששים כדין כל אסורין שבתורה, וסבירא ליה לרבי ישמעאל דאפילו מין במינו בטל בששים, או דילמא לא בטיל משום דלא מתערב שפיר כשאר אסורין דמתערבים עם היתר ולא משתרי עיקרו של בצל דשמה במקומן עומד העיקר ומה שנתוסף עומד סביבו. אבל הא לא קא מיבעיא ליה אם גידולין מותרין כדמשמע, שאינו שואל אלא אם האיסור בטל או לאו, אבל מן הגידולין אי הייתי יכול לספק שום דבר הא פשיטא ליה שהיו מותרין, ואפילו ירבה העיקר על הגידולין לית ביה כדי לבטל הגידולין, כדחזינו גבי כלאים⁵⁸ זרוע מעיקרו בהשרשה זרוע ובא במאתים, כלומר שאין עוד מאתים מן ההיתר שהיה בפנים לבטל האיסור שגדל באיסור כלאים, אז הכל אסור שאין כלאי הכרם בטל בפחות ממאתים. לא הוסיף, כלומר שעדיין מן ההיתר הראשון מאתים מאיסור הניתוסף לא אינו אסור גם הניתוסף, אלמא אף על פי שנתוסף מעט מעט לא אמרינן ראשון ראשון עיקר מבטל ליה, הכא נמי לא אמרינן הבצל מבטל הגידולין. ולי נראה דאינה ראייה לחומרא וק"ל להבין. הרא"ם ז"ל (לפי גרסת כתב יד אחד צריך לומר. ולא נראה. הרא"ם ז"ל. מהשמטה).

ובשטה כתוב בפנים אחרים וז"ל. והכי קא מיבעיא ליה שיטה

לפני הפסח ומהנה לה קודם הפסח לוקה אחר הפסח, אם לא נזהר מליהנות לה קודם הפסח והיא הלכה אחר הפסח לוקה מפני שעבר על כל יחל דברו. וכתב הר"ם בהלכות נדרים פ"י עבר הפסח אף על פי שהלך התנאי הרי זה אסור לנהוג חולין בנדרו ולהניחה שתלך ותהנה אלא נוהג בה איסור כמו שנדר עד החג ואף על פי שתלה הנדר באיסור זמן שעבר. עד כאן. והראב"ד ז"ל השיג עליו וז"ל. אמר אברהם בחיי ראשי צורת ההלכה אינה כן, ואפילו רב יהודה דמחמיר ועליה מקשינן ממתניתין מתרץ להאי כל יחל דאי אתהני לו קודם הפסח קאמר, אבל לאוסרה בהנאתו בדלא הלכה לפני הפסח לא אמר, אלא ודאי אם נהנית לו קודם הפסח חייב למונעה מליילך לבית אביה עד החג כדי שלא יחול עליו כל יחל למפרע. עד כאן. ודברי הר"ם ישרו בעיני יותר, מדלא קתני הכא כדקתני בסיפא ומותרת לילך אחר הפסח, והכי הוה ליה למימר הכא אחר הפסח הרי זה עובר על כל יחל דברו, ואם נהנת קודם הפסח או לא נהנה מותרת לילך אחר הפסח, אלא ודאי מדלא תני תקנתא שמע מינה דאיסורא איכא. וכבוד הראב"ד ז"ל יהא מונח במקומו כי הוא לא השיג עליו כראוי. ונראה שלא נתן דעתו להבין דבריו, כי הר"ם לא כתב שתהא אסורה בהנאתו אם הלכה אחר הפסח, כי הוא כתב בסוף לשונו. ואם הלכה אחר הפסח אינה אסורה מליהנות לו. אלא השמיענו שלכתחלה אין לו לנהוג קולא בנדרו להניחה שתלך ותהנה לכתחלה, שהרי כוונתו היתה לאסור אותה בקונם שלא תלך מכאן עד החג, אלא שלא הרחיב בתנאי יותר מנדרו כמו שעושה בסיפא על כן אין לו כלל לזלזל בנדרו. הרי"ץ ז"ל.

ותנ"י והרנב"י ז"ל כתב כדברי הראב"ד ז"ל וז"ל.

שאת נהנית לי עד הפסח אם הולכת את לבית אביך עד החג, פירוש שהאריך התנאי וקיצר האיסור. הלכה לפני הפסח אסורה בהנייתו עד הפסח, פירוש שהרי הלכה שם קודם החג, לפיכך אסורה היא לו עד הפסח, אבל מותרת היא לו לאחר הפסח אפילו הלכה שם קודם החג. ולאחר הפסח כל יחל דברו, כלומר ואם הלכה שם אחר הפסח קודם החג (או שמא) [או שאם] נהנית ממנו למפרע קודם הפסח הרי עבר על לא יחל דברו, ואפילו היא עוברת בכך אף על פי שלא נדרה היא הואיל והאיסור חל עליה. **שאת נהנית לי עד החג אם הולכת את לבית אביך עד הפסח**, פירוש שקצר זמן התנאי והאריך זמן האיסור. הלכה לפני הפסח אסורה בהנייתו עד החג, פירוש שהרי אסרה לעצמו עד החג אם תלך שם לפני הפסח והרי הלכה, ומותרת לילך לאחר הפסח. וכתב רבינו ז"ל תריצנא (למתניתין) [לרישא דמתניתין] בפרק שני⁵⁶ הכי, הלכה אסורה בהנייתו, פירוש הלכה שם קודם הפסח אסורה בהנייתו. ולוקה, פירוש אם אחר שהלכה שם קודם הפסח נהנית ממנו בין קודם הפסח בין לאחר הפסח הרי זו לוקה משום כל יחל דברו. לא הלכה אסורה לעולם

58. חולין קטז, א.

56. לעיל טו, א.

57. פסחים נב, ב.

כמו בגידולי תרומה ואפילו אם אין זרעו כלה מ"מ אין האיסור בעין, ולפ"ז באיסור הנאה הגידולים אסורים וכמ"ש התוס' ז"ל במסכת עבודה זרה:

והרא"ש ז"ל כתב (בא"ד) דילפינן לה מקרא דהמלאה והזרע, דהוסיף מאתים אסור אע"פ שגדל האיסור מעט מעט לא אמרינן קמא קמא בטיל, והכי נמי בגידולי היתר לא בטיל. ולפ"ז אפילו גידולי איסור הנאה לא בטיל ומותרין. וא"כ תיקשי מהא דאגוז של ערלה (בעבודה זרה מ"ח ע"ב) דמשמע דגידולי איסורי הנאה אסורין. וי"ל דהרא"ש ז"ל ג"כ מודה בגידולי איסורי הנאה דאסורין, ולא מטעם דבטילי אלא מטעם דגם זה הנאה חשיבא, וכמו שכתבו התוס' ז"ל (בעבודה זרה שם), ואפילו בדבר שזרעו כלה:

גמרא ופשיט ליה מן הדא בצל של תרומה כו'. ופירש הר"ן ז"ל (בד"ה בצל) מיהו טבל הוי דהא רבו גידוליו על עיקרו עכ"ל. משמע דהעיקר נמי הוי טבל גמור, וצריך להפריש עליו תרומה ומעשרות. ולפי מה שכתב (לעיל בד"ה ורכו) דצריך ריבוי גמור מאה ואחד, משמע דהיתר העיקר הוא מטעם ביטול ככל האיסורין, וא"כ אמאי הוי טבל גמור, ומידי דהוי אסאה תרומה שנתערבה בטבל גמור דאינה נעשית טבל להפריש עליו ממקום אחר (עיין רמב"ם פ"ג מהל' תרומות ה"ז, ופ"א מהל' מעשר הט"ו), וכיון דס"ל (הכא) דהוי טבל, משמע דביטולו לא הוי כביטול האיסורין אלא נתבטל שמו לגמרי והרי הוא כגידוליו החדשים, וא"כ מנ"ל דבעינן מאה ואחד דילמא בריבוי לחוד סגי לבטל שמו (וימשוך) [וימשך] אחרי גידוליו. ולקמן בשמעתין משמע כדברי הר"ן ז"ל (בד"ה ורכו) דבעינן שיעור הריבוי ושם יתבאר:

דף נו: גמרא שביק מר תרין ועביד כחד דאמר רבי אבהו אמר רבי יוחנן ילדה שסיבכה בזקינה ובה פירות אע"פ שהוסיפה מאתים של היתר אסור. ואידך בצל שנטעו בכרם ונעקר הכרם אסור. אלמא דאין גידולי היתר מבטלין לעיקר האיסור, ויש לדקדק לפי מה שכתבתי לעיל (ד"ה והרשב"א) בשם התוס' ז"ל (בעבודה זרה מ"ט ע"א) דבאיסור הנאה הגידולין נמי אסורים, א"כ מאי קושיא מהני תרין, דילמא איסור הנאה שאני דהגידולין נמי אסורים. והתוס' ז"ל (כאן בד"ה ילדה) כתבו דהגידולין שגדלו אחר שסיבכה היתר

הם משום דבטלה בזקינה. ולא משמע הכי במסכת עבודה זרה שם דמתיר ר' יוסי אם נטע והבריך והרכיב משום דהוי זה וזה גורם, ולא מטעם דבטלה בזקינה, והיינו משום דלא אמרינן בטלה בזקינה אלא בנטיעה ילדה דבטלה בזקינה והרי היא כאילו עברו עליה שני ערלה אבל לא בנטיעה הבאנה מגוף האיסור כמו מאגוז של ערלה, וא"כ הכא נמי כיון דהיו בה פירות איסור ומינייהו קא גדיל א"כ לא מהני הביטול בזקינה, ועל כרחך צ"ל דהיתר הגידולין הכא משום זה וזה גורם הפרי עם האילן, וא"כ היכי מוכח מינה דרבי יוחנן ס"ל דלא מבטלי גידולין לעיקר, דילמא ס"ל דזה וזה גורם אסור, והגידולין עצמן אסורים. וכן משמע מהא דאמר ר' אבהו ילדה [שלא היו בה פירות] שסיבכה בזקינה בטלה (סוטה מ"ג ע"ב, והובא בר"ן ד"ה ילדה). ולמה ליה הביטול תיפוק ליה דהוי זה וזה גורם, אלא משמע דס"ל זה וזה גורם אסור. ועוד מאי פריך מבצל שנטעו בכרם ונעקר הכרם, דשמע מינה דאין הגידולין מבטלין העיקר, הא התם ודאי הגידולין ג"כ אסורים דליכא אלא חד גורם, דאיסור דהקרקע לא חשיב גורם לשיטת התוס' ז"ל (בד"ה והכי). וי"ל דסוגיא דהכא אזלא אליבא דרבנן דרבי יוסי בהא דאגוז של ערלה דסבירא להו דגידולי איסורי הנאה נמי מותרים, כמו שכתבו התוס' ז"ל התם במסכת עבודה זרה (מ"ט ע"א ד"ה הא).

ובירושלמי פ"א דערלה (ה"ח, וכן בעבודה זרה פ"ג ה"ה, בשינוי גרסא) ראיתי דפליגי חזקיה ור' יוחנן בפירות מאגוז של ערלה ובאפרוח מביצה של עבודת כוכבים, חזקיה אמר אסור ורבי יוחנן אמר מותר, וכן פליגי התם בביצה של הקדש ויצא ממנה אפרוח. ולפ"ז אתי שפיר דר' יוחנן ס"ל להדיא דגידולי איסורי הנאה ג"כ מותרין, ושפיר מוכח מינה דאין גידולי היתר מעלין את העיקר. אלא דאכתי לא שמעינן מינה אלא בדבר שזרעו כלה כמו אגוז של ערלה ודומיא דאפרוח מביצה, אבל בדבר שאין זרעו כלה כמו פירות דילדה ובצל של כלאי הכרם אכתי איכא למימר דגידוליהם אסורין באיסור הנאה. וי"ל דלמאן דס"ל גידולי איסורי הנאה מותרין ולא חשבינן לה הנאה מן האיסור אין חילוק בין דבר שזרעו כלה או לא, וכמו שכתבתי לעיל (ד"ה והרשב"א, דלמ"ד אסורים אין חילוק, וה"ה למ"ד מותרים). אלא דגם כזה מצאתי דפליגי בירושלמי פ"ה דכלאים (ה"ו) דאמר התם [ריש לקיש] פעמים שהקש אסור והדגן מותר כגון שזרע באיסור

זכה"ג אם יצטל את ההיתר ברצון ובכונה בתוך רוב האיסור הוא בטל, ומש"ה מסיק וכדאמרינן בעלמא כשצטל איסור דשוגג מותר, כלומר דציטול היתר לגבי איסור הוא להיפוך מן ציטול איסור בתוך היתר, דהתם מצינו רק בשוגג ובהיתר לגבי איסור לא מצינו שיתצטל בשוגג, ורק במזיד אפשר לאשכוחי ציטול היתר לגבי איסור. כנלענ"ד בכונת דבריו הק'. וזה דבר חדש בס"ד, כי כנראה העלימו עין מזה כל גדולי האחרונים.

וְלַפִּי"ז נראה ברור דמש"כ הר"ן בסוגיא דצ"ל צנדרים דהיתירא לא צטיל משום דאין ההיתר דרכו להתצטל, הוא עפ"י שיטת הרמב"ן ז"ל שהציא הרשב"א בתוה"צ שהבאנו. וכן מפורש בר"ן במס' ע"ז בפרק השוכר בהלכותיו לדף ס"ה ע"ב (ה:): שמסיק שם בטעמא דמילתא דהיתירא לגו איסורא לא צטיל, בזה"ל, היינו טעמא שהאיסור עשוי להתצטל ולא ההיתר, עכ"ל. ודברי הר"ן אלו הם דברי הרמב"ן שהציא הרשב"א בתוה"צ, וכנראה דעת הרשב"א נוטה לדבריו שהרי כתב סתמא ואין כן דעת הרמב"ן ז"ל ולא העיר כלום על דבריו.

ג) וְעַל פ"י זה יתבאר לנו דברי הר"ן בסוגיא צנדרים צדך נכון בס"ד, והוא דקושיא רב חסדא וכי היתר שבהן להיכן הלך, לא מצא הר"ן לנכון לפרש משום דאין היתר דרכו להתצטל, ענין זה שאין ההיתר עשוי להתצטל הוא צנפל בשוגג ולא בכונה, אבל צליטרא צללים שחקנה וזרעה הרי עשה בכונה שירצה האיסור של הגידולין על היתר של העיקר, וזכה"ג גם היתר מתצטל ברוב איסור, ומש"ה ציאר הר"ן בכונת קושיא רב חסדא ענין אחר, והוא דאף אם נתצטל ההיתר ברוב האיסור ונעשה כולו איסור, אבל כיון דמעשר לפי חשבון הטבל חייביה רחמנא, ואם עישר לפי חשבון הגידולין דאז חזרו הגידולין להיות היתר ממילא הותר העיקר צלי תיקון אחר, כיון דסיבת של ההיתר שהיה אסור הוא רק מחמת התערובות של איסור, וזוהי שעי' הפרשת המעשר לפי חשבון הטבל הותר האיסור ממילא נותר המסובב שהוא ההיתר שנאסר מחמתו של האוסר, והרי בראשון ראשון נאסר בהיתירא לגו איסורא, כתב הר"ן שהבאנו לעיל דגם למאן דסובר דהיתר בטל באיסור

וראשון ראשון נאסר אפילו כל היום כולו, מ"מ אם נפל אח"כ צבת אחת היתר מרובה שיש בו צדדי לצטל את עיקר האיסור שבתחילה הותר הכל, אף שאם נצרך כל מה שנאסר קמא קמא יעלה לחשבון הרבה יותר מן ההיתר שנפל אח"כ צבת אחת, מ"מ כיון דכל מה שנאסר קמא קמא הוא רק מחמת עיקר האיסור שהיה בו תחילה, וכל המיתוסף שנאסר הכל תלוי בעיקר האיסור, ואם הותר העיקר הכל חזר להיתר, מכל שכן כאן שהותר הטבל ע"י הפרשה ונעשה חולין, דודאי הותר העיקר שנעשה איסור ע"י הגידולין.

וְהָא דכתב הר"ן בטעמא דמילתא דגידולי היתר מעלין את העיקר האסור משום דכשאוכל אינו טועם טעם האיסור, הוא לבאר עיקר היסוד שבה, דהכלל העיקרי בזה דמקשה רב חסדא וכי היתר שבהן להיכן הלך הוא דמה שצטל ברוב אינו משתנה בעצמותו להיות ממש כהרוב, אלא שעפ"י הכתוב אחרי רבים להטות אמרה תורה להתנהג עם הכל כדין הראוי להתנהג עם הרוב, ומש"ה לכל ענין שאין שייך בו ענין זה של אחרי רבים להטות חזר הדין של המיעוט למקומו, ולפי"ז היה אפשר לומר בגידולין של היתר שרצו על האיסור לאוכל הכל ביחד שאוכל ודאי את האיסור, יהיה נחשב כהוכר האיסור, דלא שייך בזה אחרי רבים להטות, וכמו שאמרו כמה אחרונים¹⁵⁴ דלשיטת הרשב"א אסור לאכול הכל יחד מה"ת, ולאפוקי מדעת זו כתב הר"ן דאינו כן, דהתם לא חשיב כאילו הוכר דאינו טועם את האיסור, ובכל מה שטועם הוא טועם רוב היתר ולא נפרד כלל המיעוט מן הרוב, אבל צמעשר הוא נפרד לענין זה מן הרוב, כיון שהרוב הותר ע"י הפרשה. וזה נכון.

וְהָא דבאמת שרי לאכול כשרצו הגידולין, הלא להרשב"א עכ"פ אסור מדרבנן לאכול הכל יחד, הנה עפ"י מה שביארנו לעיל פרק ח' דטעמו של הרשב"א הוא דכשאוכל ביחד הוא כדברים הנבללים שהוא לח בלח שהחמירו רבנן לאכרזי ששים, לפי"ז י"ל דרק היכא דשייך למיגזר אטו אינו מינו אמרו חכמים דצעינן ס', אבל בגידולין דלא שייך צאינו מינו, דלא משכחת שיהיה העיקר והגידולין משני מינים, סגי לעולם ברוב היתר אף מדרבנן, והאחרונים דמפרשי צשיטת הרשב"א שלא כדרך זה קשה טובא מסוגיא זו.

משפט השער

סברא להסביר הדבר, אך רמז הוא בקרא דהרי כל ביטול האיסורים מאחרי רבים להטות נפקא, והתם כתיב לא תהיה אחרי רבים לרעות, פ"י שההיתר לא יעשה איסור, ע"ש. וע"ע באו"ש בהל' מאכ"א שם ובשו"ת הרי"ם (יו"ד סימן ט') ובפרי השדה (ח"ד סי' קס"ז סק"ד) מש"כ עוד לבאר בזה באופ"א.

154. הו"ד בדרכי תשובה סימן ק"ט סק"ז.

בשלילה, אבל לענין היתר שענין ההיתר הוא שלילת האיסור לא שייך ביטול שיתוסף אליו דין איסור כנ"ל, יעו"ש. וכן ביאר בעונג יו"ט שם עפ"י דרכו. וע"ע בקוה"ע (סי' נ"ט סק"ד) שכי' לבאר דברי הרמב"ן, דטעמו הוא משום דאין אדם עשוי לבטלו, והוא כעין הסברא דרבר חשוב אינו מתבטל, ע"ש. ועי' בחי' חת"ס לע"ז דף ע"ג א' ד"ה מצא שהביא ד' הרמב"ן, וכתב ע"ז, לא מצאתי

(ט) ב"ז' וכו' קמבעיא לי כו', נראה דיש מקום לומר דעיקר חשיב עיקר טפי דכי כידי דאסור שנינו בגמ' ופח' כולו איסור ה"ג בגידול חשיב כפח' וכדלמך מנחת ס"ט' ז' בין לקולא בין להומרא, ויש מקום לומר שהגידול חשיב ככולו חדש וכדלמך י"ט' ז' דהביתר שבהן הלך, ויש מקום לומר שהעיקר באיסורו והתוספת היתר ואין העיקר בטל כיון דבחד נד חשיב כמכור הכל, וכדלמך באמת בלעזר מעשר טבל שזרע, ולישנא דגמי משמע דמבעיא לי אי בטל העיקר או לא בטל פשיטא לי שאין כולו איסור כיון דהוא דרך זריעתו וכן פ"י הרא"ש, אבן הר"ן פ"י דמבעיא לי אי כולו איסור אכל אי אין כולו איסור ודאי בטל העיקר וי"ט' דהא ליעזר מעשר טבל שזרע שכולו אינו מעשר ומי"מ האי ליעזר מעשר עלי ממק"א ומשמע מדאורייתא מדפריך י"ה' ז' וברי מעשר דאיסורא ע"י קרקע כו' ופריך י"ט' ז' וברי מעשר דטרה כו' ומשמע דהוא מדאורייתא וכמשי"כ לעיל, והא דלמך בלעזר בללים שחיקה וזרע מתעשרת לפי כונה להומרא שאני היינו מדאורייתא וכמשי"כ לעיל ול"ק חומרא דאחא ליד קולא היא, מיכו קשה מהא דבטי למפסע דעין מהא דשביעית אסרת בכ"ש ובינו של שטית שנטעו בשביעית וכוסי' כ"ש ואם לא מבעיא לי אלא אי העיקר חשיב ולא בטל אכל פשיטא לי דהגדולין היתר א"כ לא פשיט מידי וזו הכריחו להר"ן לפרש דמבעיא לי אי בגדולין היתר, ואפשר דמבעיא לי שכולו היתר או שכולו איסור וכו"ה דמבעיא לי שגדולין היתר וכהעיקר אסור ומי"מ אינו בטל, ומיכו למשי"כ לעיל דבאמת בילדה שביעית צוקה גם התוספת איסור יש לפרש דלא מבעיא לי אלא אי בגדולים היתר וכפ"י הר"ן.

וב' הר"ן דרבו לאו דוקא אלא שיש בגידולין כדי שיעור לבטל, ור"ל בנ"ט' וכו"ה שפ"י לביעור שפ"י שזריך לאכלא קדם בביעור אכל אינו אסור בכ"ש לענין איסור אכילה אלא בנ"ט' ולפ"י אפשר דמתי' השביעית אסרת בכ"ש נמי לענין ביעור אכל הר"ש פ"י דשביעית שפ"י לביעור היינו דרך גידול וכ' דלפ"י מתי' דתן השביעית אסרת בכ"ש צמיח דלא כר"ש, א"כ כל שביעית אסרת בכ"ש, וע"כ דמבעיא לי בגדולים מהפכין את העיקר להיתר או דמבעיא טפי משאר תערוכות א"כ א"ל שיהא בגדולין ס' אלא ברובא בני וכמשי"כ לעיל [ואף כר"ן מודה במסקנא דסגי ברובא וכמשי"כ בזה דבללים שזמחו דהא דמותרין במו"א שביעית משום דבעלין איכא רוב היתר וכ"כ בזה דחסות הנקחין מהשוד על השביעית במו"א שביעית, ומבואר דברובא סגי דהא לא קים לן דאיכא בגידולין ס', וכעס דכיון דבעלתו ע"י קרקע נהפך האיסור להיתר ודמוכה מהא דפריך וברי מעשר דטרה כו' ומהא דפריך וברי מעשר דאיסור ע"י קרקע וסברא זו דבעול ע"י קרקע אינו ענין לנו"ט אלא ברובא תליא].

(י) מנחות ס"ט' ז' חוד"ה בלל, אכל כידי דלאו היינו זריעתו דלמא אזלין בחר עיקר כו', נראה דכונתם לתרץ גם קושיות קמייית דהביא דע"ן נקוב שהעצירו חשיבא דרך זריעתו ולכך בגידולין עיקר, וכן הא דר' ינאי בדרך זריעתו אכל כהא שלא בדרך זריעתו, ובזה נמי יוחא דלא תקשה הא דמחייב ר"ע בתוספת בלקה שזה מן הנכרי אחר שהביאה שליט ולא אמרינן דתוספת בחר עיקר גריר ואף רבנן ל"פ אלא משום דחיוצא דמעשר צנוח המעשרות תלי רחמנא אלא דהתם מקרי דרך זריעתו וכמשי"כ לעיל סק"ה, מיכו קשה אי מקרי דרך זריעתו א"כ נחייב גם העיקר כדן ליעזר בללים שחיקה וזרע מתעשרת לפי כונה, ונראה דדוקא בזרע שהעיקר כולל עד שגשר ואז חשיב כולו פנים חדשות אכל צהולך וגדל אין העיקר בטל, [אבן קשה מה פשיט מהא דריו"ח וריו"ח נדרים י"ז' ז' ומאי פריך שם י"ה' ז' משביעית וכמשי"כ סק"ה, ולכ"י דמקרי דרך זריעתו ובה דלא בטל העיקר דמודה ר"ע דמהני הא דאזלין בחר שליט למפסע שליט הראשון].

(יא) שם ע' א' אח"ל לא אזלין בחר עיקר כו', ר"ל אי תפסוע צעיר דרש"ש דתוספת אסור ומשמע דאי יש מקום לומר

ספקו מספקא לכו, אלא דקים לי דהוא מדאורייתא אלא דמספקא לי אי כיו ודאי דאורייתא או ספיקא דאורייתא, מיכו ע"כ ילדה שביעית צוקה ונעקר הכרם מקרי שלא בדרך זריעתו דהא מעשר טבל שזרע פשיטא לן שא"ל לעשר תרומת מעשר על כולו, וע"כ דתוספת פשיטא לן דהוא היתר כידי שזרע דרך זריעתו ואילו בילדה שביעית צוקה משמע צמנחות שם דגם היתר נהפך לאיסור, דהא צע' למימר גם לקולא התוספת בחר עיקר גריר, וא"כ י"ל דבדרך זריעתו האיסור של העיקר נהפך להיתר מה"ה, מיכו קשה אי ילדה בצינא ונעקר הכרם מקרי שלא בדרך זריעתו כידי פשיט מני' לבטל שנקרו בשביעית ונטעו בשמינית ומאי פריך י"ה' ז' משביעית לריו"ח וריו"ח, אלא נראה דהביא דריו"ח וריו"ח מקרי דרך זריעתו, ולעולם פשיטא לן שאין היתר גריר בחר העיקר האסור ובה דפשיט צמנחות שם מהא דריו"ח וריו"ח לשבולת שנקרה ושתלה אחר העומר דס"ל דאי בדרך זריעתו חשיב העיקר ולא בטל שלא בדרך זריעתו גם התוספת בחר עיקר גריר, א"כ לעולם גם התוספת גריר בחר עיקר האסור אפי' דרך זריעתו ומי"מ מעשר טבל שזרע א"ל לאפרושי תרומת מעשר אלא לפי חשבון דכיון דתוספת חשיב איסור מלך אחד וביחר מלך אחד וכיון דע"כ חשבין לי איסור לענין להיבדו בתרומה ומעשר ולא סגי לי בתרומת מעשר אינו בדין למחשבי' היתירא ולהיבדו גם בתרומת מעשר וכו' דפריך י"ט' ז' וברי מעשר דטרה כ"י וכמשי"כ לעיל וכו' דליעזר ראשונה מהמריקן עלה בחר מעשרות מפני שכבר נחתיבה בתרומת מעשר, אכל התוספת שהוא מחודש אינו בדין למנקיע בו שני מעשרות.

(ו) והנה לפי סוגיא דמנחות דהא דריו"ח וריו"ח ספיקא הוא א"כ ליעזר מעשר טבל שזרע נמי ספיקא הוא וכשמעט עלי ממק"א לריך אח"כ לעשר את המעשר מני' וכו'.
ודוקא באין מדוכין אכל במדוכין היתר מצטל את האיסור ופי' ר"ן האי דיכא היינו קדם זריעה ודיכא עושה אותן כעין דבר שזרעו כלל, ובר"ש שביעית פ"י מ"ג פ"י דהאי דיכא היא אח"כ כדי לבטל את העיקר ולפ"י מוכח שאין התוספת מיתבש כאיסור עממי וכו' שזדדנו לעיל סק"ה ואפשר דלמאי דמסקין שאני שביעית חו לא מתקלין בין מדוכין לאין מדוכין, וכ"מ דת' הר"מ פ"י מה"מ ה"ד שסתם וגא הזכיר דין מדוכין.
(ז) **האי** ליעזר בללים שחיקה וזרע מתעשרת לפי כולה נראה דהיינו דוקא ברוב גידולין אכל כשהן מועטין ראשון בפעורו והתוספת חייב, וכן בלל של שטית שנטעו בשביעית דלמך לק' י"ט' ז' כידי דטרה נהפך העיקר לאיסור היינו ברוב התוספת, אכל צמיטעו הגדל באיסור אסור בהיתר מותר, וכן בשל שביעית שנטעו בשמינית דבעל ע"י קרקע היינו דוקא ברוב אכל צמיטעו גדל באיסור אסור בהיתר מותר, וזה מבואר בר"ש פ"י דשביעית שפי' הא דתן כנגדן למו"א שביעית מותרין היינו בלל דרישא שזמח בשביעית וזרע וזמח בשמינית אכל בלל של שביעית אינה נחרה ז'מיחא שמינית שאין עליו שחורין עדות על גדולין שרבו, וגם הרא"ש י"ה' א' הביא דברי הר"ש, ובר"ן פ"י דבעלים איכא רוב תוספת אכל פשיטא לכו לכל הראשונים ז"ל דבעין רבו גדולין.
(ח) ב"ט' ז' וע"כ לא שמעת לי לרש"י דלא קטרה כו', פ"י הרא"ש ז"ל דפי' דהוא רש"י דאין מקלחו בדרך זריעה ולכאורה בכל מודים באין וכו' דוקא בדבר שאין זרעו כלה שזמח מספקין, ובה דלא מלינו רש"י צמנח ותוספתא הלא ברוב יש ברייתות בגמי' דליחנכו בתוספת, וגם פ"י ר"ן קשה דמה חותלת יש צמח שטרה, ואפשר שהעיקר דלא דמי מה שזמחו בצללים באור מאלוהין לזריעה גמורה וביינו טרה דבגמי' ר"ל זריעה ולמיחא גמורה דזה מהכרם את פניו הראשונים ומחדש פניו וחשיב כולו כחדש, ודוקא בגדולין איסור אין מצטלין את היתר לגמרי אלא בטרה דהיינו זריעה גמורה אכל גדולי היתר מצטלין את האיסור לענין שביעית אף בלא טרה, וכדתן כנגדן למו"א שביעית מותרין אפי' דלא טרה.

ויש לעי' לפר"ש דעלין שחורין אינו אלא מיטעו התוספת א"כ בדין הוא שאין הראשון נהפך לאיסור,

(קמו) אסורין משום ספיחין. ובין כך ובין כך (קמו) הפצלים עצמן בפתחין (קמח) עומדין: ← כא (קמט) בצל (קג) שעקרו בשביעית ונטעו בשמינית (קנא) * ורבו גדוליו על עקרו

באור ההלכה

דרך אמונה

(קמו) אסורין משום ספיחין. ולדעת הסוברים דמיירי שהיו מחברין בקרקע אין לאסור משום ספיחין לפי דעת הר"ש לעיל הלכה י"ב שאם נכנסו מששית אין בהן משום ספיחין אבל יש בהן קדשת שביעית: (קמו) הפצלים עצמן בפתחין עומדין. (רמט) אין הכוונה שמתיר לאכלן, דהא בפצל עצמו גם כן יש תוספת ומערב בו אסור והתר, רק הנפקא מנה לענין תפיסת דמים שאין תופס דמיו אלא כנגד התוספת ולא כנגד העקר או לענין לאסור באינו מינו בנותן טעם שאין אסור אלא בשעור התוספת ולא בשעור העקר. (רנ) ויש אומרים שאם רבו גדוליו על עקרו אף הפצל עצמו נאסר: (קמח) עומדין. (רנא) וכן בצלים של שביעית שנחלשו ועמדו בקרקע במוצאי שביעית וצמחו אם היו העלין ירקין אסורין ואם השחירו התוספת מתיר והעקר אסור. ואם רבו הגדולין על העקר מתבטל גם העקר כדרכסמוך הלכה כ"א: בא (קמט) בצל. (רנב) דוקא בצל שהוא דבר שאין זרעו כלה אבל דבר שזרעו כלה אפלו לא רבו גדוליו על עקרו מתיר. (רנב) דכיון דזרעו כלה כבר נסרח ובאש קדם שיצאו הגדולין ושב התיר³³³ ואין שם דבר שיאסר הגדולין: (קג) שעקרו בשביעית. שאם לא עקרו הרי הולכין אחר לקיטה וכלו מתיר כשרבו פיצא בהן או בחנכה³³⁴: (קנא) ורבו גדוליו על עקרו. (רנב) הא דסגי כאן ברוב בעלמא ואין צריך ששים כמו בכל האסורים גזרה אטו אינו מינו, משום שהעקר נוח להתבטל³³⁵ שהעקר מתחלף ומתחדש וחשיב כפרי חדש³³⁶, וזהו הפונה בטילתה על ידי קרקע דבגדולין חדשים אין אסור שביעית נוהגת³³⁷, (רנב) ודוקא רבו אבל כמעוטו, הגדל באסור אסור ובהתר מתיר כנ"ל הלכה כ', (רנב) וכן כל ספיחי שביעית שזרען בשמינית³³⁸ ורבו גדוליו התיר על האסור מתירין:

ציון ההלכה

(רמט) חזון איש שביעית סימן ח' סעיף קטן י"ד וכמו שכתבו הר"ן והרא"ש והרשב"א בנדרים, ובמאירי כתב עקרו מתיר אם נכר מן הגדולין, וצ"ע איך יוכל להיות נכר וצ"ע מה שכתבנו בבאור ההלכה: (רנ) תשובות הרשב"א חלק א' סימן רפ"ו, וצ"ע בר"י קורקוס בשם רש"י שאפלו לא רבו גדולין הכל נאסר, וטעם רבנו כנראה משום דהתר לא בטל³³⁹ וכן הוא במאירי בנדרים ג"ח דאפלו רבו גדולין על עקרו עקרו מתיר, ובאור שמח כתב דהיאך דפחך וזרע בכתה גם רבנו מודה דבטל גם העקר: (רנא) משנה פרק ו' דשביעית, וכבר תמיה על רבנו למה השמיטה צ"ע משנה ראשונה וקרא אורה נדרים ג"ח א', ובפרוש המשניות משמע שדעתו דזה ממלחה דרבי חנינא בן אנטיגנוס, וטעמו שאם יכולין לתלש בעלין שלחן ודאי רבו גדוליו על עקרו וכן כתב הר"ן בנדרים ג"ח א', וכיון דלא קימא לן כרבי חנינא בן אנטיגנוס לכן השמיטו, אבל בשטה מקבצת נדרים ג"ח ובמאירי שם כתבו דכנגדן קאי גם כן אטנא קמא וכן כתב מלאכת שלמה בשם הרב ר' יהוסף ומשנה ראשונה: (רנב) נדרים ג"ח ב' וכן כתב בתוספות ד"ד שם ג"ז ב', ועין במאירי שם שכתב ואף על פי שיש בזמננו בצלים שעקרום כלה, אותם שלהם לא היה זרעם כלה כעין מה שהוא במקומות הללו בבצלים הקטנים: (רנב) ר' אברהם מן החר שם ג"ט א': (רנא) חזון איש שביעית סימן ח' סעיף קטן א' ט', וצ"ע בתוספות ד"ד נדרים ג"ז ב' שכתב גם כן דכאן סגי ברוב בעלמא: (רנב) חזון איש שם סעיף קטן ד': (רנא) שם סימן ט' סעיף קטן ח':

(קנב) העלו גדוליו את עקרו (קנב) והתר הפל (קנב) הואיל ושביעית אסורה על ידי קרקע פד (קנב) נמילתה על ידי קרקע: כב (קנב) הפרות (קנב) שיוציא האילן בשביעית (קנב) * לא יאספם בדרך שאוסף בכל שנה שנאמר ואת ענבי נזירך לא תבצר. (קנב) ואם בצר לעבודת

דרך אמונה

(קנב) העלו גדוליו את עקרו. (רס) בין לענין אסור ספיחין ובין לענין קדשת שביעית ובעור: (קנב) והתר הפל. (רס) ודעת הראב"ד שאין הגדולין מבטלין את העקר האסור אלא במרדכין דהינו שעקל את הצנאר שלהן שלא יגדלו, וכיון שעשה כן גלה דעתו דלא ניחא ליה בהגדולין ולכן אם גדלו מבטלין את העקר, אבל אם לא עשה כן נראה כמבטל אסור לכתחלה ואסור³⁴⁰, (רס) ופרש בחזון איש דכונת הראב"ד שזרע את הפצל בלא עלים ומכסה את כלו בעפר וזה נקרא מרדכין אבל אם העלין מגלין אסור מדרבנן, ור"ש סיריליא (בפרק ו' דשביעית³⁴¹) פסק בדעת רבנו³⁴² אבל המאירי (בנדרים) דעתו כהראב"ד: (קנב) הואיל ושביעית אסורה כו'. (רס) בא לתרץ למה בפרק ה' מכלאים הלכה כ"ד גבי כלאים ובפרק י' ממעשר שני הלכה ט"ז גבי ערלה ובפרק ו' ממעשר הלכה ד' גבי טבל פסק שאין גדולי התר מעלין את האסור, ולכן תרץ דשאני שביעית בין שכל אסורו על ידי קרקע דכתיב 'ושבתה הארץ' (רס) לכן בטל גמי על ידי קרקע, אבל ערלה דחסרון זמן גרם לה וכלאים דתעורבות גרמה לה וטבל מרוח גרם לה לכן לא בטל, (רס) ויש אומרים משום דשביעית בא מעצמו בלי מעשה בני אדם אבל ערלה בא על ידי שסבכה בזקנה וכלאים על ידי שעקר הקרם וטבל על ידי שמרח דמי כמבטל אסור לכתחלה ולא בטל: (קנב) נטייתו. (רס) צריך לומר בטלתה וכן הוא ברמב"ם כתב יד: כב (קנב) הפרות שיוציא האילן בשביעית. (רס) אבל תבואה וירקות בלאו הכי אסורין משום ספיחין³⁴³, ובספיחין המתירין כגון בד' שדות³⁴⁴ יש אסור זה גם כתבואה וירקות וכמו שקתב רבנו בהלכה א': (קנב) שיוציא האילן בשביעית. (רס) הינו שהחנטה היתה בשביעית: (קנב) לא יאספם בדרך שאוסף כ"ד שנה. כדמפרש בסמוך הלכה כ"ג, ועין לעיל הלכה א' שיש גם אסור בכמות הפרות, שאם אוסף כל שדה או הרבה עובר בלאו 'ספיח קצירך לא תקצור' ויש נתיבא, (רס) וענפי אילן אין שיהי בהם אסור קצירה במקור בין שאין בהן קדשת שביעית³⁴⁵: (קנב) ואם בצר לעבודת האילן. כנ"ל פרק א' הלכה ב' ועין מה שכתבנו שם³⁴⁶:

באור ההלכה

לאכילה בנותן טעם זה לא קאי אלא אתעורבות דאגדולין לא שיהי שנתערב אחר הבעור דאחר הבעור כבר פלה בשדה ואין כאן גדולין. ואם כן לא מצינו בגדולין רק תעורבות דלפני הבעור, ועל זה מחמירין דשביעית אסור גדוליו בכל שהוא דהוי כדבר שיש לו מתירין שיכול לאכלו לפני הבעור וכמו שקתב הר"ן, וזה דברי רבי שמעון אבל חכמים סבירא להו דגם בתעורבות אסור בכל שהוא ולא משום שיכול לאכלה לפני זמן הבעור דהא גם בתעורבות בכל שהוא, והגמרא מוכיח מהא דלפני הבעור אסור בכל שהוא לכלי עלמא אלמא דהגדולין אסורין העקר ואם כן גם כאן הגדולין יתירו את העקר, ואף על גב דהוא דוקא לפני הבעור משום דבר שיש לו מתירין, מכל מקום אם אין מתחשבים כלל עם הגדולין כמו שבאר הר"ן דעקרו העקר והגדולין מנה אתו לא הנה להו לאסור גם לבעור, ועל כרחך דהגדולין אין נמשכין אחר העקר וממילא אסורין גם את העקר כשיטת הר"ן כל הסוגיא: * לא יאספם בדרך שאוסף כ"ד שנה. הנה דעת הגר"א בשנות אליהו פרק ח' משנה ו' דאסור לקצר פרות שביעית אף במקור אלא לתלש בידים, ומשמע שזה אסור מדאורייתא וזהו 'לא תקצור' שנאמר, ורבנן אסורו אף בתלוש כמו במקצה ובדריכה כו' עין שם שהאר"י והקשה המגיה דהא תנן בפרק ה' משנה ו' אלו כלים שאין האמן רשאי למכרם בשביעית מתרשה וכל פליה העול והמזנה והדקר. אבל מוכר הוא מגל יד ומגל קציר ועגלה וכל פליה, זה הפלל כל שמלאכתו מיוחדת לעבדה אסור, לאסור ולהתר מתר, הרי מבאר דמגל יד ומגל קציר מתר לקצר פרות הקפוק כמו שקתב שם הרא"ש וכן תמה בחזון איש סימן י"ב סעיף קטן ט', וכתב דאי אפשר לפרש משום דתלינן בפרות ששית שנקנסו לשביעית דאם כן למה אסור מזנה ועל כרחך דפרות ששית לא שכיחי בשביעית ומוכח דמתר לקצר, והנה קשיתו לפרוש רש"י בעבודה זרה ט"ו ב' דמזנה הוא שבו זורין את התבואה לרוח. אבל לפרוש התוספות שם דמזנה הוא כלי אחד של מחרשה אין משם ראיה ואפשר לומר באמת דתלינן בפרות ששית, אך יש לעין אם הוא אסור דאורייתא לבצר איך החר באוצר בית דין כדתניא בתוספתא³⁴⁹ שלוחי בית דין שוכרים פועלים ובוצרים אותם, ואולי סבירא ליה דהתורה לא אסרה אלא קשבוצר בשבילו ולא קשבוצר בשביל הצבור³⁵⁰ וצ"ע, ויש קצת דאיה לדעת הגר"א מדתנן בפאה פרק ד' משנה ד' פאה אין קוצרין אותו במגלות ואין עוקרין אותו בקרדמות כד'

ציון ההלכה

(רס) שם סימן ח' סעיף קטן ט"ו: (רס) בהשגות כאן, ור"ש סיריליא פסק בדעת רבנו: (רס) חזון איש שם סעיף קטן י"ד: (רס) נדרים נ"ח ב': (רס) (ר"ן ורש"י שם: (רס) רא"ש ותוספות שם: (רס) מרבת המשנה: (רס) ומה שקתב רדב"ז בהלכה כ"ג צ"ע³⁴⁷: (רס) עין ר"ש³⁴⁸: (רס) חזון איש שביעית סימן י" סעיף קטן ד':

במינה אמר להם אף אני [כלומר אף הם] לא אמרתי אלא לביעור אצל לאכילה בנ"ט, וסובר הגמרא דהא דקאמר לביעור אומר בכ"ט היינו אפילו כשנתערב בכ"ט ע"י גידולין ופשיט מזה דכמו גדולי איסור אסורין את העיקר ה"ג גדולי היתר מתירין את העיקר [עד דדחי דלמא לחומרא שאני] והשתא אי כל צעין הוא אי גדולין יכולין לצטל עיקר אצל פשיטא שהגדולין עלמן לא נהפכו כהעיקר, מאי ראי' מהא דגידולין של איסור אסורין, להיות מה"ע גדולין של היתר מתירין, אחרי שאין כאן אלא תערובות איסור והיתר, שפיר י"ל דכשהעיקר איסור לא צטיל בגידולי היתר משום דחשיב ומ"מ גם כשהעיקר היתר והגידולין איסור ג"כ אסור משום שהגידולין לא צטלו כיון דשביעית אסרת בכ"ט, אע"כ דכל הטעם שנסתפקו לומר שאין גידולין מצטלין עיקר הוא משום שנאמר שהגידולין עלמן דינם כהעיקר ואין כאן כלל תערובת איסור והיתר, אלא הכל צדין העיקר ושפיר פשיט מהא דגידולי איסור אסורין אלמא שעכ"פ אינם נמשכין אחר העיקר להיות כמותן וממילא גידולי היתר מעלין את האיסור מדין ציטול אלו דברי הר"ן ז"ל שם.

אמנם כל הראשונים ז"ל [רש"י ז"ל ותוס' והרא"ש ז"ל והרשב"א ז"ל והמאירי ז"ל] פירשו בפשיטות דמספק"ל אי יש כח בגידולין לצטל העיקר או לא נצטל ומ"מ פשיטא דהגידולין עלמן הן היתר ואין כאן אלא תערובות איסור והיתר ולפי זה תמוז עוצה מהא דפשטינן מדר"ש דסובר דגידולי איסור אסורין ה"ה דגידולי היתר מתירין, דפשוטו תרומתו ויתרונותיו דכשהעיקר אסור יש כאן תערובות איסור מחמת העיקר כיון שאינו צטל וכשהגידולין איסור יש כאן תערובות איסור מחמת הגידולין כיון דשביעית אסרת בכ"ט וכקושיית הר"ן ז"ל.

ואמנם באמת בזה כל הראשונים ז"ל מפרשים דהגמרא דצעי למפשט

בו כשרוצו של ישראל יתחייב במזוזת * וזה ודאי אינו במשמע כלל מדברי המרדכי ז"ל וגם אינו מתקבל כלל בסברה, ונראה דדוקא לענין קביעות איכות הכלי והחוט הכס שמו נקרא על שם רוצו והמיעוט צטיל בשם של הרוצ, אצל לענין בעלות הממון לא נקרא על שם רוצו, דכל שיש בו שותפות מקרי של שניהם ועוד דממונה לא צטיל ועוד דאפשר לצרר חלקם ע"י חלוקה וכל שאפשר לצרר לא שייך ציטול [נדפס בקה"י חלק ו' סימן י"ב].

סימן לה

בסוגיא דגידולין

נ"ז ע"ב ישמעאל איש כפר ימא וא"ל איש כפר דימא העלה צידו צלל שעקרו בשביעית ונטעו בשמינית [דכלא עקרו, ויאל לשמינית, אפילו עיקרו אין בו שביעית דצירק אזלינן צתר לקיטת, הר"ש ז"ל פ"ט דשביעית מ"א] ורצו גידוליו על עיקרו כו' אותן גידולי היתר מעלין את האיסור או לא ופירש הר"ן ז"ל דזה פשיטא לן שאם רק בגידולין הן היתר דודאי יכולין לצטל את העיקר, אלא דעל הגידולין גופא מספק"ל שמה הן עלמן אסורין כעיקר האסור, כיון שנמשכין ויוצאין מן העיקר, ובדף כ"ח א' ד"ה אצל ביאר מה שהכריחו לפרש כן מהא דאיתנין למפשט צעיין מדתניא רש"א כל דשיל"מ כו' וכל דצר שאין לו מתירין כו' נתנו בהם חכמים שיעור אמרו לו והלא שביעית אין לה מתירין ולא נתנו בהם חכמים שיעור דתנן השביעית אסרת כ"ט

(* ושו"ר שכה"ג מנזאר צפירש"י ז"ל יומא י"א ד"ה הני אצולי כו' הוצא צת רעק"א ז"ל ס' ס"ג. ושם צד"ה חומס חתר מה טעם לחלק בזה בין רוצ למיעוט ע"ש ולפשוט"כ כאן יש מקום לומר שזהו טעם דש"י ז"ל.

מדר"ש דגם גידולי היתר מעלין את האיסור, קסבר דהא דמעט גידולי שביעית אוסרין לאו מדין תערובת או"ה הוא, אלא משום שאדרכת הגידולין מהפכין את הכל לאיסור דנחשז כולו כצרי חדשה של שביעית ומשו"ה פשטין שפיר מכאן שגם גידולי היתר מעלין את האיסור ולא משום טעמא דביטול אלא משום שהכל נהפך לדבר חדש שהוא היתר [וכדרך דאחינן לפשוט צעיין מהא דארי"ה ליערף צללים שתיקנה וזרעה מתעשרת לפי כולה דהתם טעמא דארי"ה לא מתורת דין ביטול ברוב נחשזל העיקר דהא צירושלמי פ"ו דשביעית ה"ג מצואר דארי"ה אמר מכיון שהשחיר מתעשר לפי כולו אע"פ שאין התוספות אלא מיעוט ואיכא למד"א התם מכיון שהשריש מתעשר לפי כולו ועוד דאפילו כשרוצו חדש שהוא עזל אין המיעוט חולין מתחייב צמטער אלא מעשר לפי חשבון וכמ"ש"כ בתשובת מיימוני סוף זרעים ע"ש, אלא טעמא דארי"ה שהעיקר נהפך לדין הגידולין ופשיט הגמרא מזה דה"י כשגידולין היתר הם מהפכין את העיקר להיות כמותם ודחינן ודלמא לחומרא שאני, וה"י בההיא דר"ש שגידולי שביעית אוסר סובר הגמרא שר"ל דהעיקר עזמו נהפך לדין הגידולין ומשו"ה פשיט שפיר שגידולי היתר ג"כ מעלים אחרי שהעיקר נמשך ונהפך כהגידולין].

אבל הא גופא קשיא עובא מנא להגמרא דמה שאמר ר"ש דלביעור אוסר בכ"ש [והיינו כשנתערבו ע"י גידולין] ר"ל שגם העיקר נהפך לדין שביעית הלא בפשוטו מתפרש שאוסר מדין תערובות כיון דאותו כ"ש לא בטיל ממילא כולו חייב צביעור מפני תערובת שביעית שבו.

ונלענ"ד בזה צעה"י דהראשונים ז"ל פירשו הא דקאמר אף אני לא אמרתי אלא לביעור שר"ל שבהגיע זמן הביעור חייב לצער [ולא כפי' הר"ן ז"ל שר"ל שצריך לאכול התערובות קודם הביעור]

ע"י צפירש"י ז"ל ותוס' והרא"ש ז"ל והרשב"א ז"ל ובמאירי ז"ל ובשטמ"ק שכולם פירשו דמשום אותו כ"ש חייב לצער בזמן הביעור וגרסה דמדין תערובות שביעית בחולין לא שייך כלל לחייב לצער כולו אף על פי שהשביעית שבו לא בטל דהא יכול לקיים בהשביעית שבתערובות ציבור גמור ואת החולין לא לצער, והוא לפי שיטת הר"ש ז"ל ספ"ט דשביעית והרמב"ן ז"ל פי' צהר [וכן להראש"ד ז"ל צביעור הראשון ע"י פ"ז משמטה ה"ג] שמלות ציבור הוא להפקיר בזמן שכלה לחי' מן השדה ואח"כ יכול לזכות בו ולאכלו אח"כ גם בשביעית המעורב בחולין הא יכול להפקיר את החלק של שביעית בלבד בכל מקום שהוא, דהיינו שיוציא כל התערובות לרשות הרבים ויאמר שמפקיר את החלק של שביעית שבו וכל אדם יכול להגזיב כולו ע"מ לזכות בהשביעית שבו בכל מקום שהוא, ואז יהיו אותן פירות צמותפות של הצעלים והזוכה ויחלוקו לפי חשבון, כדן נחערב קב שלו צעשרה קצין של חצירו, ונמלא שתערובתו של שביעית אינו אוסר כלל את השאר לחייבו צביעור ומדקחני לענין ציבור שאוסר בכ"ש את כל התערובות ע"כ בהכרח שסובר ר"ש שהגידולין מצטלן ומהפכין גם את העיקר לתורת שביעית ומשו"ה כולו חייב צביעור מחמת הגידולין של שביעית ושפיר מוכיח הגמרא מכאן כמו שהגידולין דאיסור מהפכין את הכל כמותם ה"י הגידולין דהיתר מהפכין העיקר להיות כמותם [אלא דדחינן ודלמא דין זה גופא להפך את העיקר כמותן אינו אלא לחומרא].

ובזה יאיר לן ענין סתום דתמוה מאוד מנלי' להגמרא כלל דר"ש מייירי בגידולין דלמא לא מייירי אלא בתערובות, ולא בטיל לענין ציבור משום טעמא דדשיל"מ, כיון שיכול אח"כ לזכות בו ולאוכלו, והר"ן ז"ל מפרש דמשמע להגמרא דמייירי בין בתערובות בין בגידולין [ואכתי ל"ע דלמא

הציא כלל האי צרייתא דר"ש הלל שביעית
אוסרת צכ"ש תנן צמשתינו וסתמא קתני
דמשמע אפילו נתערבו דרך גידולין אלמא
דגידולין אוסרין את העיקר] וציארו כל
הראשונים ז"ל דפירוש דצרי ר"ש אף לא
אמרתי אלא לביעור היינו כשנתערבו דרך
גידולין, ודקאמר אצל לאכילה צנו"ט היינו
כשנתערבו צתלוש [וממילא מוכח מדצרי ר"ש
שגידולין דוקא אוסר התערבות והעם
ע"כ משום שהעיקר נהפך כדן בגידולין]
ולכאורה הדברים מחמיכים דהלא לענין ביעור
משכח"ל צין נתערבו צתלוש צין נתערבו צדרך
גידולין וכן לאכילה משכח"ל לדון צין שצאו
התערבות צתלוש צין שנתערבו דרך גידולין
ואיך יתכן שלשון לביעור משמעותו רק על
תערבות דרך גידולין ולשון לאכילה יתכוון
לנתערב צתלוש וכבר תמכו בזה התוס' ד"ה
אמר דהול"ל לא אמרתי אלא לגידולין ומכו
הלשון לביעור.

אבל לפמשי"ת הדברים מאירים צעה"י
דהך דינא לחייב הכל לביעור מחמת
השביעית שנתערב צו לא משכח"ל כלל
צתערבות צתלוש, שהרי יכול לקיים שפיר
מאות ביעור צהחלק שביעית שצו צלצד
וכמשי"ת ורק לענין אכילה [היינו צאופן
שהפירות שביעית אסורין צאכילה כגון לאחר
הביעור אם עבר ולא ביער צזמנו כמש"כ
הרמב"ן ז"ל פרשת צבר דנאסרו הפירות א"י
לאכלו שלא כדרכו א"י כשהוא ספיתים]
דהתם נאסר לאכול הכל משום חלק שביעית
שצו שכל מה שיאכל איכא למיחש שמא פגע
בשל שביעית, והתם אוסר הכל צנו"ט, אצל
לביעור שדין זה לא משכח"ל אלא בגידולין
וכמשי"ת התם אוסר צכ"ש מטעמא אחרונה
משום דהעיקר עלמנו נהפך לתורת שביעית
וכמשי"ת ונכון מאוד צעה"י.

(3) דנ"ח ע"צ פשטין מצרייתא דהמנכש
דגידולי היתר של שמינית מעלין
את השביעית והותר כולו, לימא תיבוי
תיובתא דריו"ח ודריו"ג [דאמרי שאין גידולי

היתר מעלין את האיסור] אר"י שאני
שביעית הואיל ואיסורה ע"י קרקע צטילתה
נמי ע"י קרקע, ואקשינן הרי מעשר דאיסורו
ע"י קרקע ואין צטילתו ע"י קרקע דתניא
ליטרא מעשר טבל שזרעה צקרקע והשביחה
והרי היא כעשר ליטרין חייצת צמעשר
וצשביעית ואותה ליטרה מעשר עלי' ממק"א
לפי חשבון פי' אלמא דדין מעשר שצאותה
ליטרא אינה צטילה ע"י קרקע אט"פ
שאיסורה ע"י קרקע [ומשני מעשר דיגון
הוא דקגרס לה] וקשה מאי דמיון מעשר
לשביעית הא טבל הוא דצר שיש לו מתירין
דאפילו צאלף לא צטיל וה"ה דלא צטל אגב
קרקע אצל שביעית דקאמר רשצ"א שאוכלין
אלל החשוד משום שנתצטל ע"י קרקע איירי
צפירות האסורין כגון ספיתין או אחר
הביעור כשעבר ולא ביער צזמנו דאין לו
מתירין ומשו"ה שפיר צטל ע"י קרקע וכבר
עמד בזה צאו"ש פ"ו ממעשר ה"ד ומשכ"ש
לא הצנתי ע"ש.

והגה אם נאמר דהא דשביעית צטלתה ע"י
קרקע אינו מדין ציעול צרוב היתר
אלא הוא דין מיוחד שע"י קרקע פקע איסור
שביעית לק"מ דכל חומרת דשיל"מ לא צטל
הוא כשאתין עלה מדין ציעול צרוב דמ"מ
האיסור צמקומו קאי שאם יוכר האיסור
ודאי הוא אסור וכן אם יוסיף עליו עד שיבא
צרוב איסור חוזר וניעור ודין ציעול זה לא
התירו צדשיל"מ אצל את"ל דציעול ע"י
קרקע מהפך את עלם האיסור להיתר לא
אשכחן כלל צזה חומר צדצר שיש לו מתירין
משאין לו מתירין צציעול כהאי גוונא, אלא
דמהא דשביעית לא צטל ע"י קרקע אלא
צשרצו גידולי היתר על העיקר וכמבואר
לעיל דלא מספק"ל מתחילה אלא דוקא
צשרצו הגידולין על העיקר האסור וכ"כ
הרמב"ם ז"ל פ"ד משמיטה הכ"א צלל שפקרו
צשביעית ונטעו צשמינית ורצו גידולין על
עיקרו בעלו גידוליו את עיקרו כו' הואיל
ושביעית איסורה ע"י קרקע כך נטילתה ע"י

קרקע עכ"ל הרי דעכ"פ לריך רוצ היתר ומשמע דמדין ציטול צרוב אחינן עלה וסצרת הואיל ואיסורה ע"י קרקע צעילתה ע"י קרקע לא מהני חלא שלא נחמיר לומר שהעיקר אין לו ציטול כלל, והשתא כיון דמדין ציטול צרוב הוא הדק"ל מאי חקשינן ממעשר הא שאני מעשר שהוא דשיל"מ ולא צטיל אפילו צאלף וכמו שהקשה האו"ש.

וגראה די"ל דיסוד הדין דצעילתה על ידי קרקע אינו משום ציטול המיעוט צרוב היתר חלא משום דמחשז ע"י גידולו בקרקע כפנים חדשות ודבר שנתכווה עכשיו, חלא דלא יתכן להחשיבו כצרי חדשה חא"כ רוצו נשתנה ע"י הקרקע ומשו"ה צעינן רוצ חצל היכא דאיכא רוצ כצר נדון כולו כדצר חדש ואין כאן תערובות של איסור כלל דגם העיקר נהפך להיתר ומשו"ה שפיר חקשינן והרי מעשר וכו' דצכה"ג ליכא חומרת דשיל"מ לא צטל וכמש"כ כיון דלאו מטעם ציטול צרוב.

ג) שם שאני שציעית הואיל ואיסורה על ידי קרקע צעילתה על ידי קרקע והרי מעשר דאיסורה על ידי קרקע ואין צעילתה על ידי קרקע דחניא ליערה מעשר טבל שזרעה בקרקע והשציחה והרי הוא כעשר ליערין כו' ואותה ליערה מעשר עליי ממק"א לפי חשבון חלמא דאותה ליערה לא מתצטלת ע"י קרקע חע"פ שאיסורה ע"י קרקע ומשני חמרי מעשר דיגון הוא דקגרים לה פ"י לא ע"י גידול הקרקע בלצד נתחייבה צמעשר חלא ע"י גמר מלאכה דמירות, ולשון החירוק קשה לי מימים רצים חלא הקושיא ה"י שיתצטל חורת מעשר ראשון מאותה ליערה כיון שאיסורה ע"י קרקע והו"ל לשנויי צפשיטות מעשר קריאת שם הוא דקגרים לה שהרי ע"י גידול הקרקע אינה נעשית מעשר עד שיפרישנה לשם מעשר ראשון והרי אין חנו דנים שיתצטל ממנה "חיוצ" מעשר דהא צאמת חייבת צמעשר לפי כולה רק חנו דנים שיתצטל עכ"פ חורת

מע"ר שיש צה וזהו צא ע"י קריאת שם ולא ע"י גידול הקרקע בלצד [ואילו היינו דנים חודות "חיוצ" מעשר דקס"ד שהחיוצ צא מיד בגידולו ה"י שייך שפיר לתרוצי שהחיוצ לא חל עד צתר דיגון חצל כשדנים לצטל שם המעשר שכצר נתפס צו משום שצא ע"י קרקע, צפשוטו הו"ל דמעשר קריאת שם הוא דקגרים].

וגראה צזה ע"פ שיטת רש"י ז"ל ציצמות דפ"י ח' דאיסור טבל הוא מפאת תרומה דפתיך צ"י ומה שהקשו החוס' דח"כ לישתרי לכהנים ז"ל דאותה תרומה דפתיך צ"י חסורה גם לכהנים משום דאין לך צו חלא משעת הרמה ואילך כדאמרין בחולין דק"ל כמש"כ צספר חתוון דאורייתא כלל צ"י וזהו שיטת הר"ן ז"ל לקמן דפ"ד ע"צ ד"ה קסצר שכתב דצשלמא תרומה צדין הוא שחא עוצלת דכיון שחיא ע"מא חסורה ראוי הוא שתאסור תערובתה דכיון דע"כ לריך להרימה מן הכרי אינה מתצטלת שם כו' עכ"ל ומצואר דיסוד איסור טבל הוא מפאת דין תרומה דפתיך צה וכ"מ מדברי הרמב"ם ז"ל פ"י ממאכ"א ח"ט הוצא צאחיוון דאורייתא שם וע"ש עוד מכמה דוכתי ולפ"ז נמלא דגם טרם שהופרש התרומה פתיך תרומה צהכרי וכו"ה מעשר ראשון אפילו טרם שהופרש פתיך צהכרי חורת מע"ר ושפיר סוצר הגמרא למימר דאיסורה ע"י קרקע שהרי גם קודם ההפרשה ה"י [צאותן עשר ליערין שהפריש עצורה ליערה זו למעשר] חותו שיעור מעשר פתיך שמחמתו הרי ה"י צו דין טבל הטבול למע"ר וחא חמרי דגם דין טבל לא חל ע"י קרקע רק צלירוף מעשה, דדיגון קא גרים חלות איסור טבל וע"ש צאחד"א דגם החוס' מודים צעיקר היסוד שפתיך צטבל דין תרומה כדמשמע מנדה ד"ז טבל חמיר דפתיך צ"י תרומה, רק דהחוס' סצרי שאיסור חכילה שיש צטבל אינו מחמת התרומה דפתיך צ"י דח"כ ה"י מותר לכהנים, ולפי